

Μαρκία Καρυπίνα
οφθ
Ρωμαίοι
ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

Τ

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλα ἀπὸ κορίνθου, μήπω μὲν ἔωρακώς ἔρωμάου, ἀκούων δὲ πρὶ αὐ-
τῷ, καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίσιν αὐτῷ κα-
ταγγελιομνύω ὁρῶν πωταχοῦ. ἔπατα σημαίνει πολλάκις, ἐαυτὸν προθέμενον
ἰλθεῖν, διὰ δὲ εἰς αὐτοὺς πόθον καὶ τῆος μὴ δεδιωθῆναι, Ἐλοιπὸν διδασκαλικῶν
πλὴν ἐπιστολῶν ποιῆται, περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ πρῆτομή, ἔως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, καὶ
ὅτι διὰ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ λέλυται τὸ πρῶτον ἀδὰμ, καὶ ἡ σκία τοῦ νόμου παρεῖλθε. πλὴν μὲν οὖν
κλήσι μὲν ἐθνῶν, ἀκολουθῶν γεγενῆσθαι κατὰ σκηνάζα, ὅπως ἀποδείκνυσιν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐμφε-
ρὸν εἶναι δὲ νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτω τῆ φύσε, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆ φύσεως δῶνασθαι γινώσκω
τὸν θεόν, διὸ ἔϊκότως οὐκ ἴσθαι πρῶτον ἐλλύνας, ὡς τοῦ θεοῦ φωνηθέντων αὐτοῖς ἐκ τῆ ποιη-
μάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, πλὴν πρὶ αὐτοῦ γινώσκω, καὶ φησὶ αὐτοῦ δῶνάμεως αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ δι' οὗ τὰ
πάντα πεποιήκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκῆναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν,
τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῆ κτίσι μαῖλλον, ἢ αὐτῶ λατρεύσαντας. Αἰτιῶται δὲ καὶ ἰου-
δαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μαῖλλον διὰ φησὶ παραβάσεως τοῦ νόμου, δὲ θεὸν ἀτιμά-
σκοντας, καὶ οὕτως ἀμφοτέρω τὰ μέγιστα, ἰουδαίους τὴν ἐλλύνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῆ πα-
ρανομίᾳ, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπίσοις οἱ πάντες ὡς ὑπεύθωοι, τοῦ λυτρουμνίου δέ-
ονται. φησὶ δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης Ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ
κλήσις γέγονε τῶν ἐθνῶν τῆ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ὅτι ἀνάγκη πέπαυται ἡ περῆτομή, καὶ ἡ ἐν
τῷ νόμῳ σκία. ὁ γὰρ ἄβραάμ φησὶν, ὅτι ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸς φησὶ περῆτομῆς δίκαιωθῆναι, μετ' οὖν
μάστι μὲν ἄβραάμ, ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἐμελλεν εἶναι. κατὰ πλὴν ἐν τῇ ἀκροβυσσίᾳ πίσι μ.
ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δίκαιωθῆναι Ἐπὶ πλὴν περῆτομῆν ἐν σαρκί, ἵνα σημεῖον ἦ τοῖς κατὰ σάρκα γενωμνύοις
ὅτι αὐτοῦ. παύσασθαι ποτὲ πλὴν περῆτομῆν, ὅτι ἄμ τὰ ἔθνη γήνηται τέκνα τοῦ ἄβραάμ, ἀρξάμενα πο-
λιτεύεσθαι κατὰ πλὴν πίσι μ. τῷ ἄβραάμ, ἐν ἡ δίκαιωθῆναι, ὅτι ἦν ἀκροβυσσία. τούτων γὰρ χάρι μὴ
μετ' οὖν μάστι ἄβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων, παύσασθαι τὸ σημαίνον μόνον. Εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀνα-
κάζουσι περῆτέμεναι, πανέτωσαμ Ἐπὶ τὸ ὄνομα τῆ ἄβραάμ, Ἐπὶ καλεῖσθαι ἄβραάμ. εἰ δὲ ἄβραάμ πα-
ρα θεοῦ ὠνομάσθη, οὐδὲ περῆτέμεναι τὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαί-
ους, ἵνα ἡ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν παλῆται. καὶ γὰρ οὐ χρεῖα μ' ἔχει
τίς λοιπὸν περῆτέμεναι, ἀκούμεν μὲν τῆ πίσι μ. τῷ ἄβραάμ, οὐδὲ φησὶ ἄλλης δὲ τῆς ἐν τῷ
νόμῳ σκιάς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ πίσεως δικαιοῦνται τίς, κατὰ τὴν καὶ ἄβραάμ.

ταῦτα

ταῦτα οὕτως κατασκιδνάσας, ἀποδείκνυσί πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γλύοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ
 Ἰσραὴλ, καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ διαλυθῆ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδάμ, ἢ εἰς πάντας γενομένη,
 εἰ ἄλλου δὲ μὴ δάσασθαι αὐτῶν ἐλαφθῆναι φησὶν, ἢ διὰ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δύ-
 νατὸν ἡμῶν, ἄλλοι μὲν λῦσαι τὸ παράπτωμα, εἰ αὐτοὶ γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἢ κατάρα γέγο-
 νεν. εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γλύκται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ ἴσος
 τοῦ θεοῦ, καὶ γλύκται ἄνθρωπος, ἵνα ἴσος προσενέγκας ὑπὲρ πάντων,
 τοὺς πάντας ἐλυθαρῶσεν ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὡσαύτως εἰ ἐνὸς
 ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸ κόσμον ἐσθλήθη, οὕτως καὶ
 εἰ ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γλύκται, καὶ λοιπὸν
 ὡς καλὸς οἰκονόμος, τὸ μὲν ἰσθλαίους πρῶτα μνησθῆται. ὅτι οὐ
 πρῶτα ἀβάται γίνεσθε τοῦ νόμου, εἰ μὲν εἰς Χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ
 ἀπὸ πάντων ἐθνῶν παρεγγυᾶ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκων
 ὅτι ὡς κλάδοι ἐπέκείνου, ὡς ἐπὶ τῶν ῥίζων ἐνεκεν τῆς ῥίζου. μετὰ δὲ ταῦτα παρα-
 νετικὸς λόγος εἰς τὰ ἔθνη διδάσκει, τελασθῆναι ἐπιβολῶν.

ARGUMENTVM

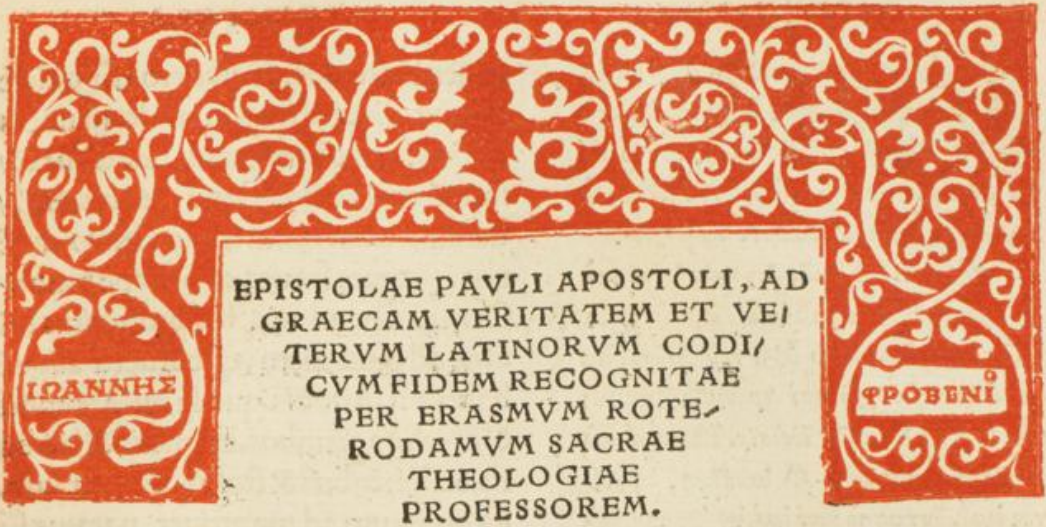
Romani sunt partis Italiae. Hi praeventi sunt a falsis apostolis, & sub nomine domini nostri Iesu Christi in legem & prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad ueram & euangelicam fidem, scribens eis a Corintho.

Ordo & nūm̄s Epistolā paulinā, cū figurā paginā.

1	Ep̄la ad Rhomanos	.1.	.411.
2	Ep̄la p̄ma ad Corinthios	.30.	.455.
3	Ep̄la sc̄da ad Corinthios	.17.	.483.
4	Ep̄la ad Galatas	.75.	.109.
5	Ep̄la ad Ephesios	.84.	.122.
6	Ep̄la ad philippenses	.95.	.135.
7	Ep̄la ad Colossenses	.102.	.142.
8	Ep̄la p̄ma ad Thessalonicenses	.109.	.151.
9	Ep̄la sc̄da ad Thessalonicenses	.116.	.159.
10	Ep̄la p̄ma ad Timotheū	.119.	.163.
11	Ep̄la sc̄da ad Timotheū	.127.	.173.
12	Ep̄la ad Titum.	.133.	.178.
13	Ep̄la ad philemonem	.136.	.183.
14	Ep̄la ad Hebræos	.139.	.184.

Pagina textus,

pagina annotationū,

EPISTOLAE PAULI APOSTOLI, AD
 GRAECAM VERITATEM ET VEI
 TERVM LATINORVM CODI/
 CVM FIDEM RECOGNITAE
 PER ERASMV M ROTE/
 RODAMVM SACRAE
 THEOLOGIAE
 PROFESSOREM.

ΙΩΑΝΝΗΣ

ΦΡΟΒΕΝΙ

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Η
 ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

EPISTOLA PAULI APOI
 STOLI AD ROMANOS.

ΑΥΛΟΣ Δ'ΥΧΟΣ ΙΗ
 ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΚΛΗ/
 ΤΟΣ ΑΠΟΣΟΛΟΣ, ΑΦΩ/
 ΡΙΣΜΕΝΟΣ ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙ/
 ΟΜ ΘΕΟΣ, Ο ΠΡΟΣΕΠΗΓΓΕΙ/
 ΛΑΤ ΔΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗ/
 ΤΩΝ ΑΥΤ' ΕΝ ΓΡΑΦΑΙΣ ΑΙ/
 ΓΙΑΙΣ, ΠΕΡΙ Τ' ΗΘΟΥ ΑΥΤ',

AVLVVS SERVVS
 Iesu Christi, uocat⁹
 ap^ls, segregatus in
 euāgeliū dei, quod
 ante promiserat
 per pphetas suos,
 in scripturis sanctis

Τ' ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΕΚ ΣΠΕΡΜΑΤΟΣ ΔΑΒΙΔ, ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ,
 Τ' ΟΡΙΘΕΝΤΟΣ ΗΘΟΥ ΔΕΘ, ΕΜ ΔΥΩΔΜΩ, ΚΑΤΑ ΠΝΕΥ/
 ΜΑ ΑΓΙΩΣΑΝΘΩ, ΕΞ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΝΕΚΡΩΝ, ΙΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ Τ' ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ, ΔΙ' ΟΥ ΕΛΑΒΟΜΕΝ ΧΑ/
 ΡΙΜ ΚΑΙ ΑΠΟΣΟΛΩΝ, ΕΙΣ ΥΠΑΚΟΛΩΝ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΝ
 ΠΑΣΙ ΤΙΣ ΕΘΝΕΣΙΜ, ΥΠΕΡ ΤΗ ΟΝΟΜΑΤΙΟΥ ΑΥΤ',
 ΕΝ ΟΙΣ ΕΣΕ ΚΑΙ ΥΜΕΙΣ, ΚΛΗΤΙ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
 ΠΑΣΙ ΤΙΣ ΟΥΣΙΝ ΕΝ ΡΩΜΗ, ΑΓΑΠΗΤΙΣ ΔΕΘ, ΚΛΗ/
 ΤΙΣ ΑΓΙΟΙΣ. ΧΑΡΙΣ ΥΜΙΝ ΚΗ ΕΙΡΛΩΝ ΑΠΕ ΘΕΘ
 ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ, ΚΗ ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

de filio suo, q genit⁹ fuit ex femine Da
 uid, secūdū carnē, qui declarat⁹ fuit fili⁹
 dei, in potētia, secūdū spiritū sanctifica
 tiōis, ex eo q resurrexit a mortuis Iesus
 christus dñs noster, per quē accepim⁹
 gratiā & muneris ap^lici functionē, ut
 obediat fidei inter oēs gentes, sup ipsi
 us noie, quorū de numero estis & uos,
 uocati Iesu Christi, omnib⁹ qui Romæ
 estis, dilectis dei, uocatis factis, Gratia
 uobis & pax a deo patre nostro, & dño
 Iesu Christo. Primū qdē gratias ago
 deo meo, p Iesum Christū, super oibus
 uobis, quod fides uestra annunciat in
 toto mundo. Testis enī meus est deus,
 cui seruiō in spiritu meo, in euāgelio fi
 lij sui, quod indefinenter mentionē ue
 stri facio, semp in orationibus meis de
 precans, si quo modo tandem aliquā/
 do, prosperū iter cōtingat uolente deo,
 a ut ueniā

Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ Ἰη
 σου χριστοῦ, ὑπερ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πί
 σις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.
 Ἰάρετος γὰρ μου ὄζειν ὁ θεὸς, ὃ λατρεύω ἐν τῷ
 πνεύματι μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ ἰησοῦ αὐτοῦ,
 ὡς ἀδ' ἰαλείπῳς μνησάμ ὑμῶν περιζῆμαι πάντ
 τε ἐπὶ τ' προσευχῶν μου, δεόμενος, ἵπως ἢ ὀ
 ποτὲ ἐνοδωθῆσμαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ
 ἐλθῶν

411.
 457.
 483.
 709.
 722.
 735.
 742.
 751.
 759.
 763.
 773.
 778.
 783.
 784.
 790.
 791.
 792.
 793.
 794.
 795.
 796.
 797.
 798.
 799.
 800.
 801.
 802.
 803.
 804.
 805.
 806.
 807.
 808.
 809.
 810.
 811.
 812.
 813.
 814.
 815.
 816.
 817.
 818.
 819.
 820.
 821.
 822.
 823.
 824.
 825.
 826.
 827.
 828.
 829.
 830.
 831.
 832.
 833.
 834.
 835.
 836.
 837.
 838.
 839.
 840.
 841.
 842.
 843.
 844.
 845.
 846.
 847.
 848.
 849.
 850.
 851.
 852.
 853.
 854.
 855.
 856.
 857.
 858.
 859.
 860.
 861.
 862.
 863.
 864.
 865.
 866.
 867.
 868.
 869.
 870.
 871.
 872.
 873.
 874.
 875.
 876.
 877.
 878.
 879.
 880.
 881.
 882.
 883.
 884.
 885.
 886.
 887.
 888.
 889.
 890.
 891.
 892.
 893.
 894.
 895.
 896.
 897.
 898.
 899.
 900.

ἐλθῆναι πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς,
ἵνα τί μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματι-
κόν, εἰς ὃ σκετὴ δυνάμει ὑμᾶς, τοῦτο δὲ
ἐστὶ συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν
ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

οὐ δέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί,
ὅτι πολλὰκις προεδέμην ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄξι τοῦ δεῦρο, ἵνα
καρπὸν τίνα ἔχω καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς
καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. Ἑλλήσι τε καὶ
βαρβάροις, σοφοῖς τε ἁνοήτοις, ὀφθαλ-
μοῖς ἐμῖς. οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ, πρόθυμόν, καὶ
ὑμῖν τοῖς ἐν ἐρώσει εὐαγγελίσασθαι. οὐ
γὰρ ἐπαιχάζομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
Χριστοῦ. δυνάμεις γὰρ θεοῦ ἐσὶν εἰς σω-
τηρίαν παντὶ τῶν πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶ-
τον καὶ Ἑλληνί. Δίκαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν ἀνι-
στῶ ἀποκαλύπτεται, ἐκ πίστεως εἰς πίσιν.
καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως
ζήσεται.

Ἀπεκαλύπτει δὲ ὁργὴ θεοῦ ἀπὸ οὐρανῶν, ἐπὶ
πᾶσιν ἀσεβείαις, καὶ ἀδικίαις ἀνθρώπων, καὶ τῆς
ἀλήθειας ἐν ἀδικίαις κατεχούτων. διὸ τὸ τὸ γνο-
σθῆναι τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστι ἐν αὐτοῖς, ὃ δὲ θεὸς
αὐτοῖς ἐφανερώσεται, ἵνα ἴδῃ αὐτοῖς, ἅπερ κτί-
σεως κόσμου, τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθο-
ρᾶται, ἢ τε αἰδίου αὐτῶν δυνάμεις καὶ θεό-
της, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογητούς,
διὸ τὸ γινόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξα-
σαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν
φῆς διλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη
ἡ ἀσάνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι
σοφοί, ἐμωράθησαν, καὶ ἠλλαξάντων δό-
ξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ, ἐν ὁμοιωμάτι ἐικό-
νος φθαρέντων ἀνθρώπων, καὶ πετρωτῶν καὶ τετρα-
πόδων ἢ ἐρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐ-
τοῖς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐ-
τῶν, εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ
σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, οἳ τίνες μετήλ-
λαξαν

ut ueniā ad uos. Desydero em̄ uidere
uos, ut aliquod impertiar donū uobis
spirituale, ut cōfirmemini, hoc est ut cō-
munē capiā cōsolationē, per mutuā si-
dem, uestram simul & meā. Nolo autē
uos ignorare fratres, quod sepe propo-
fuerā uenire ad uos, sed prohibitus fui
usq; ad hunc diem, quo fructū aliqūē
haberem in uobis quoq; quē admodū
& in reliq; gentibus. Et græcis & barba-
ris, & sapiētibus & stultis, debitor sum.
ita quantum ad me attinet, paratus sū
uobis quoq; qui Romæ estis euan-
gelizare. Non em̄ me pudet euange-
lij Christi. Potentia siquē est dei, ad sa-
lutē om̄i credēti, Iudæo primū simul &
græco. Iusticia em̄ dei manifestat̄ ex fi-
de i fidē. Sicuti scriptū est. Iust⁹ aut̄ ex
fide uictur⁹ est. Manifestat̄ em̄ ira dei
de cœlo, aduersus oēm impietatē, & iniu-
sticiā hominū, q̄ ueritatē i iniusticia de-
tinēt, p̄pterea qd̄ de deo cognobile est,
id manifestū est in illis. Deus em̄ illis
manifestauit, siquidē quæ sunt inuisibi-
lia illi⁹, ex creatiōe mūdi, dū p̄ opera in-
telligūtur, p̄ uident̄, ipsa q; æterna eius
diuinitas, in hoc, ut sint inexcusabiles,
p̄pterea quod cū deū cognouerint, nō
ut deū glorificauerunt, neq; grati fue-
rūt, sed uanifac̄ti sunt in cogitatiōibus
suis, & obtenebratū est insciēs cor eorū.
Cū se crederēt esse sapiētes, stulti facti
sunt, & mutauerunt gloriā incorrupti-
bilis dei, in assimilatione imaginis cor-
ruptibilis hominis, & uolatiliū & qua-
drupedū & reptiliū. Quapropter tra-
didit illos deus in desyderijs cordiū su-
orū, in imunditiā, ut ignominia afficiāt
corpora sua, inter seipsos, qui cōmuta-
runt

& venerati sūt

λαβῶν πλὴν ἀλήθειαν αὐτῶν ἐν τῷ φερόμενῳ, καὶ
 ἐσεβάσθησαν. Ἐλάτρωθισαν τῆς κτίσεως, πα
 ρὰ τὸν κτίσαντα, ὃς ὄσιμ' εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 αἰῶνας, ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν
 αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ
 θήλαι αὐτῶν μετήλλαξαν πλὴν φυσικῶν χη
 σιμ τῆς θηλείας, εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως
 τὸ καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες πλὴν φυσικῶν χη
 σιμ τῆς θηλείας, ἐξέκαυθησαν ἐν τῇ ὀρέ
 ρει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι
 πλὴν ἀχρημοσύνης κατεργασόμενοι, ἢ πλὴν
 ἀντιμιθίας ἢ ἐδὲ τῆς πλάνης αὐτῶν, ἣν
 ἑαυτοὶ ἀπολαμβάνοντες. καὶ κα
 θὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχον ἣν
 ἐπίγνωσιν, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκι
 μον νοῦν, ποιῆσαι τὰ μὴ καθήκοντα, πε
 πληρωμῆς πάσης ἀδίκιας, πορνείας, πο
 νηρίας, πλεονεξίας, κακίας, μεσοῦς φθόνου,
 φόνου, ἐριδίας, δόλου, κακοηθείας, ψευδο
 καταλάλας, θεοσυγίας, ὑβρισίας, ὑπερηφάνειας,
 ἀλαζόνειας, ἐφθρετίας κακῶν, γυνῆσιμ ἂν
 θεῖς, ἄσωέτους, ἄσωθέτους, ἄσεργους,
 ἀποπόνοους, ἀνελεήμονας. οἳ τινες τὸ δίκαιον
 ματῶν θεῶν ἐπίγνωτες, ὅτι οἱ τὰ ραῦτα πράσον
 τες, ἄξιοι θανάτου εἰσιν, ὃν μόνον αὐτὰ ποιῶ
 σιν, ἀλλὰ καὶ ἠσυνεδοκῶσι τῷ θεῷ.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὁ
 κρίνωμ. ἐν ᾧ ἢ κρίνας ἢ ἕτερον, σεαυτὸν κα
 τακρίνας, τὰ ἢ αὐτὰ πράσας ὁ κρίνωμ. οἶδα
 μεν ὅτι τὸ κρίμα τῷ θεῷ ὄσι κατὰ ἀλήθει
 ἐπὶ τοὺς τὰ ραῦτα πράσοντας. λογίζη δὲ
 τοῦτο ὁ ἄνθρωπος; ὁ κρίνωμ τοὺς τὰ τοιαῦτα
 πράσοντας, ἢ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφύζη τὸ
 κρίμα τῷ θεῷ; ἢ τῷ πλούτου τὸ χησότητος
 αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀνοχῆς, ἢ τῆς μακροθυμίας κα
 ταφρομῆς; ἀγνοῶμ, ὅτι τὸ χησὸν τῷ θεῷ
 εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ πλὴν σκληρό
 τητάσον, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρί
 ζεις σεαυτῷ ὄργων, ἣν ἡμέρα ὄργῆς, ἢ ἀπο
 κάλυψωσ

rūt ueritatē eius in mendacijs & colue
 runt ea quæ condita sunt, supra eū qui
 condidit, qui est laudandus in sæcula
 amē. Propter hoc tradidit eos deus, in
 cupiditates ignominiosas. Nam & fœ
 minæ illoꝝ mutauerūt naturalē usum
 fœminæ, in eum qui est præter naturā.
 Sicutq; & masculi, relicto naturali usu
 fœminæ, exarserunt in appetentia sui,
 alius in alium, masculi in masculos fœ
 ditatē ppetrātes, & pmiū qđ oportuit
 erroris sui, in seipos recipientes. Et quē
 admodū non pbauerunt, ut deum ha
 berēt in cognitione, ita tradidit eos de
 us in reprobam mentē, ut facerent quæ
 nō cōueniebat, repleti omni iniusticia,
 fornicatione, auaricia, malicia, pleni in
 uidiā, cede, cōtentione, dolo, malis præ
 diti moribus, susurrone, oblocutores,
 dei ofores, contumeliosi, elati, gloriosi,
 inuentores malorū, parentibus imori
 geri, expertes intelligentiæ, incōpositi,
 alieni a charitatis affectu, nescij fœde
 ris, imifericordes. Qui cū dei iusticiam
 nouerint, nēpe, quod ἢ qui talia faciūt,
 digni sint morte, non solū ea faciūt. ue
 rumetiam assentiuntur ἢς, qui faciunt.

uersutia

Quappter iexcusabilis es o hō, qđ
 es q iudicas. Nā in hoc qđ iudicas alte
 rū, teipm cōdenas. Scimus aut, q iudi
 ciū dei est secūdū ueritatē, aduersus e
 os q talia agūt. Cogitas aut hoc o hō,
 qui iudicas eos q talia faciūt, et facis ea
 dē, quod tu suffugies iudiciū dei? Aut
 diuitias bonitatis illi, & tolerantia, &
 lōganimitatis contēnis? Ignorās, q bo
 nitas dei ad pœnitētiā te inuitat? Sed
 iuxta duriciā tuam, & cor pœnitere ne
 sciū, colligis tibi ipsi irā i die iræ & reue
 a. * ἢ latioris,

u ueniat uos. Desiderat
 uos, admodum imperat
 spiritus uos firmamentum
 tuum uos consolatione
 dem uos firmam & me
 uos uos uos uos, quod
 fuerit uos, sed pro
 uis, ad hanc diem, quo
 habet in uobis quos
 & in rebus genibus. Ex
 ris, & sapientibus & stultis, ob
 ita quantum ad me am
 uobis quos qui Romæ
 gelicet. Non enim me
 in Christi. Potentia
 lunt omni credent. In
 grauo. Iusticia enim
 de iude. Sciam scriptu
 de uicariis. Manifestat
 uolo, aduersus omni
 a hominū ueritate
 i ppetra qđ de deo
 manifestū est in illis. Deus
 manifestat. Si quid
 illi ex creatioe mudi
 uisus, uident. Ista
 uitas in hoc, ut sit
 ppetra quod cū deū
 e dei gloriuauerunt,
 ut, sed uanitati sunt
 is, & obtrebrati est
 Cū se crederet esse
 sunt, & mutauerunt
 bilis dei, in assimilato
 ruptibilis hominis, &
 drupediū & repaliū. Qu
 didit illos deus in
 orū, in imundicia
 corpora sua, inter

καλὴ φεωσ, κὴ δικαιοκρίσιασ τοῦ θεῶ, ὅσ ἀπο
 δώσα ἐκάσω κτλ Τα ἔργα αὐτῆ, τῆς γλ καὶ ὑπο/
 μόνου ἔργου ἀγαθοῦ, δόξα κὴ τιμὴ, κὴ ἀφθαρ
 σία κὴ κτῆσι, ζωὴ αἰώνιοι. τῆς ἡ δὲ ἐξ ἰθείας, κὴ
 ἀπαθοῦσι γλ τῆ ἀληθείας, παθομένοις δὲ τῆ
 ἀδικία, θυμῶ, κὴ ὀργῆ, θλίψις, κὴ στενοχωρία, ἐπι
 πᾶσα κὴ ψυχῶ ἀνθρώπων τῆ κατεργαζομένου τῶ
 κακῶ, ἰσοδύνα τε πρῶτον κὴ ἔλλωι, δόξα ἡ,
 κὴ τιμὴ, κὴ εἰρήνη παντὶ τῶ ἔργαζομένῳ τῶ ἀγα
 θῶ, ἰσοδύνα τε πρῶτον κὴ ἔλλωι, οὐδ ἔστι προ
 σωπολιμία πρὸς τῶ θεῶ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως
 ἤμαρτον, ἀνόμως κὴ ἀπολοῦνται, κὴ ὅσοι ἐν νό
 μῳ ἤμαρτον, διὰ νόμου κερῆθήσονται. ὅν γὰρ οἱ
 ἐκροταί τῆ νόμου δίκαιοι πρὸς τῶ θεῶ, ἀλλ
 οἱ ποικίται τῆ νόμου δικαιοθήσονται. ὅταν γὰρ
 ἔθνη τὰ μὴ νόμου ἔχοντα, φύσιν τὰ τῆ νόμου πι
 ῆ, ὅσοι νόμου μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἱ
 ζῆνες ἐνδείκνυνται τῶ ἔργου τῆ νόμου ἡραπῶν, ἐν
 ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμαρτυροῦσας ἂν /
 τῶν τῆς σωθεῖσέως, Ἐ μεταξὺ ἀλλήλων τῆ
 λογισμῶν κατηγοροῦστων, ἢ κὴ ἀπολογουμέ
 νων, ἐμ ἡμέρα ὅτε κερῆν ὁ θεὸς τὰ κερῆτὰ ἡ
 ἀνθρώπων, κατὰ τῶ ἑνα γέλιόν μου διὰ ἸΗ
 ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἰδὲ σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζει, κὴ
 ἑσθναπάνη τῶ νόμου, Ἐ κανχᾶσαι ἐμ θεῶ,
 κὴ γινώσκεις τῶ θέλημα, κὴ δλοκίμαζε τα
 διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τῆ νόμου, πέ
 ποιθάς τε σεαυτὸν ὁδητὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς
 ἡν ἐμ σκότει, παιδοντὴν ἀφρόνων, διδάσι
 καλομ νηπίων, ἔχοντα τῆν μόρφωσιν τῆς
 γνώσεως, κὴ τῆ ἀληθείας ἐμ τῶ νόμῳ. ὁ
 εἶω δὲ δάσκωμ ἔτερον, σεαυτὸν ὅν διδάσκεις,
 ὁ κερῆσωμ μὴ κλέπην, κλέπην. ὁ λέγωμ
 μὴ μοιχένην, μοιχένην, ὁ δὲ ελυσόμενος τὰ εἰ
 δωλα, ἡεροσυλῆς. ὅς ἐμ νόμῳ κανχᾶσαι, διὰ
 τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τῶν διδόν ἄτι /
 μάζε. τῶ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι ὑμᾶς βλασι
 φημῆται ἐμ τῶσ ἔθνεσι. καθὼς γέγραπται.
 πῶς μὴ μερ γὰρ ὠφελᾶ, ἐὰν νόμου παράσι
 σης, ἐὰν

lationis, & iusti iudicij dei, q redditur
 ē unicuiq; iuxta facta sua, his quidē q
 iuxta toleratiā boni opis, gloriā & ho
 norē & imortalitatē qrun t uita aternā.
 ijs uero q sūt cōtētiosi, q q; nō obtēpāt
 q dē ueritati, obtēperāt aut in iusticiā, i
 dignatio, & ira, afflictio, & anxietas, ad
 uersus oēm aiā hoīs ppetrātis malū,
 & Iudaei primū & graci. Glia ὦ & ho
 nor & pax, oī operanti bonū, & Iudaeo
 primū & graco. Nō em est psonarū re
 spect⁹ apd deū. Quicūq; em sine lege
 peccauerūt, sine lege & pibūt, & qūq; i
 lege peccauerūt, p legē iudicabūt. Nō
 em auditores legis iusti sūt apud deū,
 sedq legē ope seruāt, iustificabunt. Nā
 cū gētes q legē n hnt, natura q legis sūt
 fecerint, ἢ legē nō habētes, sibi iplis sūt
 lex, q oñdūt op⁹ legis scriptū i cordib⁹
 suis, sūp testificāte illoz cōsciētia, & cogi
 tatiōib⁹ inf se, accusantib⁹, aut etiā excu
 santib⁹, i die, cū iudicabit dñs occulta
 hoīm, iuxta euangeliū meum p Iesum
 Christū. Ecce tu Iudae⁹ cognominaris,
 & acquiescis in lege, & glīaris in deo, &
 nosti uolūtatem, & pbas eximia, insti
 tut⁹ ex lege, cōfidisq; te ipsum ducē esse
 caecorum, lumē in tenebris uerfantium,
 eruditorē insipiētū, doctorē stultoꝝ,
 habēē formā cognitionis & ueritatis
 in lege. Qui igit doces aliū, te ipsū non
 doces. q praedicas non furandū, furaris.
 q dicis nō adulterandū, adulteriū com
 mittis. q execraris simulacra, sacrilegiū
 admittis. q in lege glīaris, p legis trāf
 gressiōnē, deū dehonestas. Nā nomē
 dei ppter uos male audit inter gentes.
 Quemadmodū scriptum est. Nam cir
 cumcisio quidem prodest, si legem ser
 uaris.

σας, ἔαμ δὲ παραβάτης νόμου ἢς, ἢ πῦρ τοῦ
 μὴ σου ἀκροβυσία γέγονεμ. Εἰ μὲν οὖν ἢ ἀκρο
 βυσία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσ
 σῃ, οὐχὶ ἢ ἀκροβυσία αὐτῷ εἰς περιτομῶν
 λογιώδησται; καὶ κρίνῃ ἢ ἐκ φύσεως ἢ
 κροβυσία, τὸν νόμον τελούσα, σὲ, τὸν διὰ
 ἡσάμματ' καὶ περιτομῆς παραβάτω
 νόμου; οὐ γὰρ ὁ ὧν ἔφ' φανεροῦ ἰουδαῖο
 εἶμι, οὐδὲ ἢ ὧν ἔφ' φανεροῦ ὧν σαρκὶ περι
 τισιμῆ, ἀλλ' ὁ ὧν ἔφ' κρυπτῶ ἰουδαῖο
 εἶμι, ὧν ἔφ' καρδίας, ὧν πνεύματι, οὐ ἡσάμ
 ματι. οὐδὲ ἔφ' οὐκ εἶμι ἀνθρώπων,
 ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

Ζ Τί οὖν τὸ περιεῖς ὁ τοῦ ἰουδαίου, ἢ τίς ἢ
 ὠφέλιμα φησὶ περιτομῆς; πολλὰ κατὰ πάν
 τα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπι
 σεύθησεν τὰ λόγια, τοῦ θεοῦ. τί γὰρ, εἰ
 ἢ πείσασάν τινες; μὴ ἢ ἀπίστια αὐτῶν πῶν
 πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσῃ; μὴ ἢ ἡσίοι. γί
 νέθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πῶς δὲ ἄνθρω
 π' φέυσε. καθὼς γέγραπται, ὅπως ἄμ
 δικαιώθησεν ὧν τρεῖς λόγους σου, καὶ νικίσησ
 ὧν ἔφ' κρίνεσθαι σε.

Η Εἰ ἢ ἢ ἀδικία ἡμῶν, δεῖ δίκαιοσάντων συ
 νίσκισί, τί ἐροῦμεν; μὴ ἀδικ' ὁ θεός, ὁ ὡν
 φέρωμ πῶν ὀργῶν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ
 ἡσίοι. ἐπεὶ πῶς κρίνῃ ὁ θεός τὸν κόσμον; εἰ
 γὰρ ἢ ἀληθὴς ἔσθαι τοῦ θεοῦ ὧν ἔφ' ἐμῶ φεύσματι
 ἐπερίσθισεμ, εἰς πῶν δόξαμ αὐτοῦ, τί ἐτί ὡς
 ἄμαρτωλός ἐγὼ κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς
 βλασφημούμεθα, ὧν καθὼς φασὶ ἄνεσ ἡμῶς,
 λέγῃμ. ὅτι ποιήσωμ τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ
 τὰ ἀγαθά, ὧν ὧν κριμα ἐνδίκον ὄσι.

Θ Τί οὖν; προσεχόμεθα; οὐ πάντως, προσητῖα
 σάμεθα ἢ ἰουδαίος τὲ ἢ ἑλληνας πάντας ὑφ'
 ἄμαρτίαν εἶναι, καθὼς ἔγραπ' οὐκ ἐστὶ δίκαι
 ος, οὐδὲ εἰς, οὐκ ἐστὶ ὁ σωτῆρ, οὐκ ἐστὶ ὁ ἐκλύ
 τ' ἢ θε. πάντες εἰς ἐκλίναμ. ἄμα ἢ ἡσίοισαμ,
 οὐκ ἐστὶ πρῶν ἡσίοισαμ, οὐκ ἐστὶ ἕως ἐνός, τὰ
 φος

uaris. Quod si transgressor legis fueris, circūcisio tua præputium facta est. Ergo si præputiū iustificatiōes legis serua uerit, nōne præputiū illius p circūcisio ne imputabit? Et iudicabit quod est ex natura præputiū, legē pficiēs, te, q p li terā & circūcisionē transgressor es legis? Nō is qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est, nec ea quæ in manifestō sit car nis circūcisio, circūcisio est, sed qui in oc culto Iudæus, & circūcisio cordis in spi ritu, nō littera. Cuius laus, nō ex homi nibus, sed ex deo. Quid igit' habet in q præcellat Iudæus, aut quæ utilitas circūcisionis? Multū p oēm modū. Nā primū quidē illud, quod illis cōmissa sunt eloquia dei. Quid em si qdam fu erunt increduli? Num incredulitas illo rū fidem dei faciet irritā? Absit. Sit ue ro deus uerax, ois aut hō mēdax. Quē admodū scriptū ē. Vt iustificeris in ser monib' tuis, & uincas cū iudicaris. Qd si iniusticia nostra, dei iusticiā cōstituit, qd dicem? Nū iniust' deus, q inducit irā? Secundū hoīem loquor. Absit. Nā quō iudicabit deus mūdū? Etem si ue ritas dei, in meo mendacio excelluit, in gloriā ipsius, qd post hac & ego ueluti pctōr iudicor? Ac nō quemadmodū de nobis male loquunt', & sicut qdā aiunt nos dicere. Faciam' mala, ut ueniāt bo na. Quoꝝ dānatio iusta ē. Quid igit' præcellim' eos? Nullo modo. Nā ante causas reddidim' & iudæos & græcos oēs, pctō eē obnoxios, sicut scriptū est. Nō est iustus, ne un' qdē, nō est q itelli gat, nō ē q exgrat deū, oēs deflexerūt, simul inutiles facti sunt, nō est q faciat bonitatē, non est usq; ad unum. Sepul

III

a. A ij chrum

φορ ἀνεφ' ἑαυτοῦ ὁ λάφυρος αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις
 αὐτῶν ἐδολιχίσασα. Ἰδὲ ἀπὸ τοῦ ἔσωθεν τὰ χεῖλη
 αὐτῶν. ὡς τὸ σῶμα ἀρᾶς ἢ πικρίας γέμισα, ὁ δὲ
 οἱ πόδες αὐτῶν, ἐκχέου αἷμα, σάντριμμα,
 καὶ τάλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ
 ὁ δὲ ἐπιβήσας οὐκ ἐγνωσάμην. οὐκ ἐστὶ φόβος
 θεοῦ ἀπέναντι ἧτ' ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

οἱ δὲ αὖτε, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τῆς
 ἐν τῷ νόμῳ λαλῆ, ἵνα πᾶν σῶμα φραγῆ, καὶ
 ὑποδίκῃ γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.
 ἵνα ὅτι ἐξ ἑρῶν νόμου οὐ δικαιοθήσεται πᾶς
 ἄνθρωπος ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπί
 γνώσις ἁμαρτίας, νόμος δὲ χωρὶς νόμου δικαιο
 σωσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ἐν
 τῷ νόμῳ ὡς ἐν προφητοῖς. δικαιοσύνη δὲ
 διὰ πίστεως ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς πάν
 τας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ
 γὰρ ὅτι διὰ νόμου πάντες γὰρ ἡμαρτωροί, καὶ
 ὑπεροῦνται ἐν ὁσέως τοῦ θεοῦ. δικαιοσύμη
 οἱ δὲ ἄλλοι, τῆς αὐτοῦ χάριτος, διὰ ἐπιβήσας
 ἐνώπιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἸΗΣΟΥ. ὁμολογῶντες ὅτι
 θεὸς ἰλαστήριος, διὰ ἐπιβήσας ἐν τῷ
 αἵματι, εἰς ἐνδοξίαν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ,
 διὰ τῶν ἁμαρτιῶν ἧτ' ἡγορευόμενον ἁμαρ
 τῶν, ἐν τῇ ἀνοχῇ τῆς θεῶν, πρὸς ἐνδοξίαν τῆς
 δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ
 εἶναι αὐτὸν δικαίον, καὶ δικαιοῦντα, τὸν ἐκ
 πίστεως ἸΗΣΟΥ.

Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐκ κλειδοῦ, διὰ ποίον
 νόμον; ἢ ἐξ ἑρῶν; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμον πίστεως. λο
 γίζομεθα οὖν πίστιν εἶναι ἀνθρώπων χω
 ρὶς ἑρῶν νόμου. ἢ ἰσλαίωμ ὁ θεὸς μόνος; οὐ
 χί, ἀλλ' ἐθνῶν, καὶ ἐθνῶν. ἐπεὶ πᾶς εἰς ὁ θεός, ὅς
 δικαιοσύνη πρὸς ἑαυτὸν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστία
 διὰ ἐπιβήσας πίστεως. νόμος οὖν καταργῆται διὰ
 ἐπιβήσας πίστεως, μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμος ἰσχύει.
 τί οὖν ἐροῦμεν, ἄβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν
 εὐρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ ἄβραάμ ἐξ
 ἑρῶν ἐδικαιώθη, ἔχον καύχημα, ἀλλ' οὐ
 πρὸς τὸν

chrū aptū guttur eoz, liguis suis ad do
 lū usi sunt, uenenū aspidū sub labijs eo
 rū. Quorū os execratiōe & amarulētia
 plenū est, ueloces pedes illorū ad effu
 dendū sanguinē. Cōtritio & calamitas
 in uijs eoz, & uia pacis nō cognouerūt.
 Non est timor dei corā oculis eoz. Sci
 mus aut, q, quæcunq; lex dicit, his q in
 lege sunt dicat, ut omne os obturet, &
 obnoxius fiat totus mundus deo. Pro
 pterea q; ex opibus legis nō iustificabi
 tur omnis caro in cōspectu eius. Per le
 gē enim agnitio peccati. Nūc uero absq;
 q; lege, iusticia dei manifesta est, cōpro
 bata testimonio legis & pphetarū. Iu
 sticia uero dei p fidem Iesu Christi in
 omnes, & sup oēs eos qui credunt. Nō
 em̄ est distinctio. Oēs em̄ peccauerūt
 & destituunt gloria dei. Iustificant aut
 gratis, p illius gratiā, p redēptionē quæ
 est in Christo Iesu, quē pposuit de⁹ re
 cōciliatorē, p fidē in ipsius sanguine, ad
 ostensionē iusticiæ suæ, propter remis
 sionē præteritorū peccatorū, in patien
 tia dei, ad ostensionē iusticiæ suæ, in præ
 senti tempore, in hoc, ut ipse sit iustus,
 & iustificās eum, q est ex fide Iesu. Vbi
 igit' gloriatio? Exclusa est. Per quā legē?
 Operū? Non, sed p legē fidei. Arbitra
 mur igit' fide iustificari hominē absq;
 opibus legis. An Iudæorū deus tantū?
 An nō & gentiū? Certe & gentiū. Quā
 doqdē unus deus, q iustificabit circūci
 sionē ex fide, & præpuciū p fidē. Legē
 igit' irritam facimus p fidē. Absit. Imo
 legē cōstituiimus. Quid igit' dicem⁹, III
 Abraham patrē nostrum inuenisse se
 cūdū carnē? Nā si Abrahā ex opib⁹ iu
 stificatus fuit, habet gloriatiōnē, ar nō
 apud

ἡρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἢ γραφὴ λέγει, ἐπι-
 σθυσεν δεῦρα αὐτῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη ἀν-
 τὸν θεὸν εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ
 ἡμῶν, ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ
 κατὰ τὸ ὀφείλημα. ὁ θεὸς δὲ μὴ ἐργαζομένῳ
 ἡμῶν, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν
 ἄσπετον, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δι-
 καιοσύνην, κατὰ τὸν καὶ δαβὶδ λέγει, τὸν
 μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὃν ὁ θεὸς λογί-
 ζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων, μακάριοι ὡν
 ἀφ' ἐδυσσεύσασιν αἰ ἀνομίαι, καὶ ὡν ἐπεκαλύφθη
 σαρκαὶ ἁμαρτίαι. μακάριος ὁ ἀνὴρ, ὃν μὴ
 λογίσκῃαι κύνες ἁμαρτίας. ὁ μακαρισμὸς
 οὗτος ἐστὶν ἐπὶ τὴν πίστιν, ἢ ἐπὶ τὴν
 ἀκροβυσσίαν; λέγωμεν γὰρ, ὅτι ἐλογίσθη
 ὁ θεὸς δεῦρα αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. ὡς
 οὗτος ἐλογίσθη, ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκρο-
 βυσσίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυσσίᾳ,
 καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς σφραγίδα ἢ
 δικαιοσύνης, ἢ πίστεως, ἢ ἐν τῇ ἀκροβυσσίᾳ,
 εἰς τὸ εἶναι πατέρα πάντων τῶν πισθόν-
 των δι' ἀκροβυσσίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ
 ἀντὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περι-
 τομῆς. τίς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ ἐκ
 τῆς σοιχοῦσι τῆς ἰχνησί φθι πίστεως, τῆς ἐν
 ἀκροβυσσίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν δεῦρα αὐτῷ.

οὐ δὲ διὰ νόμον ἢ ἐπαγγελίᾳ ὁ θεὸς δεῦρα αὐτῷ,
 ἢ ὁ θεὸς πνεύματι ἀντὶ τῆς κληρονομίᾳ αὐτὸν
 εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πί-
 στεως, εἰ δὲ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, ἐκκεκένω-
 θαι ἢ πίστις, ἢ κατήργηται ἢ ἐπαγγελία. ὁ
 νόμος ὁργλῶν κατοργάζει, οὐ δὲ οὐκ ἐστὶ νό-
 μος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως,
 ἵνα καὶ χάριν, εἰς τὸ εἶναι δεῦρα αὐτῷ τῆς ἐπαγ-
 γελίας παντὶ τῷ πνεύματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ
 νόμου μόνον, ἀλλὰ ἐκ τῷ πνεύματι ἐκ πίστεως δεῦρα
 αὐτῷ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν. καθὼς γέ-
 γραπταί, ὅτι πατέρα πολλῶν ἔδωκεν τέρα-
 τὰ, κατέναντι, ὃν ἐπισθυσεν θεοῦ, τοῦ ζωο-
 ποιῶν

apud deū. Quid enim scriptura dicit?
 Credidit autē Abraham deo, & impu-
 tatū est ei ad iusticiā. Ei uero qui opa-
 tur, merces nō imputat̄ secundum gra-
 tiam, sed secundū debitū. Porro ei qui
 non operat̄, credit autē in eum qui iu-
 stificat impiū, imputat̄ fides sua ad iu-
 sticiam. Quēadmodū & David dicit,
 beatificationem hominis, cui deus im-
 putat iusticiam, absq; operibus. Beati-
 quorū remissæ sunt iniquitates, & quo-
 rū obiecta sunt peccata. Beatus uir, cui
 non imputarit dominus peccatum. Be-
 atificatio igitur hæc, in præpucium, an
 in circūcisionem? Dicimus enim quod
 imputata fuerit Abrahæ fides, ad iusti-
 ficationē. Quomodo ergo imputata ē,
 cum esset in circūcisione, an cū esset in
 præpucio? Nō in circūcisione, sed in
 præpucio. Et signū accepit circūcisiōis,
 obsignaculū iusticiæ fidei, quæ erat in
 præpucio, ut esset pater oim credentiū
 p præpuciū, ut imputaret̄ & illis iusti-
 cia, pater inq; circūcisiōis, ijs q nō solū
 essent ex circūcisiōe, sed etiā ingrederē-
 tur uestigijs fidei, quæ fuit in præputio
 patris nostri Abrahæ. Nō enī p legē p-
 missio cōtigit Abrahæ, aut semini eius,
 illū hæredē fore mūdi, sed p iusticiā fi-
 dei. Etenī si ijs q ex lege sūt, hæredes sūt
 inanis facta est fides, & irrita facta est
 pmissio. Nā lex irā opatur. Sigdē ubi
 nō est lex, ibi nec trāsgressio. Idcirco ex
 fide, ut secundū gratiā, ut firma esset p-
 missio uniuerso semini, non solū ei, qd̄
 est ex lege, uezetia ei, qd̄ ē ex fide Abra-
 hæ, q est pater omniū nostrū. Sicut scri-
 ptū est. Patrē multarū gentiū constitui-
 te. Ad exēplū dei cui crediderat, qui ui-
 uificat

A iiij uificat

ποιοῦν τὸν νεκρὸν, καὶ καλοῦν τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, ὅς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίσθυσεν, εἰς τὸ γενέσθαι ἀντὶ πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ δὲ εἰρημνίον, οὕτως ἔσαι δ' ἀπέρμα σου, Ἐ μὴ ἀδενήσας τῆ πίσεα, οὐ κατενόησε δ' ἑαυτῷ σῶμα ἡδὴ νεκρωμνίον, ἕκαπυταέτης που ὑπάρχων, καὶ πλὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας, σάρρας, εἰς δὲ πλὴν ἐπαγγελίᾳ τῷ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῆ ἀπισία, ἀλλ' ἐνεδωσάμην τῆ πίσει, δούε δόξα μ' ἑσθ' ἀπὸ καὶ πληροφορηθεῖς, ὅτι ὁ ἐπαγγέλλεται, λαοτόε ὅτι καὶ ποιῆσαι, διὸ καὶ ἐλογίσθη ἀντὸς εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγρέφκ δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη ἀντὸς, ἀλλὰ Ἐ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογιζέσθαι, τῆς πιστεύουσι ἐπὶ τῷ εἰρημνίῳ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὅς παρὰ δόξαν διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἡτέρον διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν.

I A

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίσεως, ἐιρημνίῳ ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, διὰ τὸ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὸ καὶ τὴν προσάφωλὴν ἐχίκαμην τῆ πίσει, εἰς τὴ χάριμ ταύτην, ἐμ ἢ ἐσῆκαμην καὶ καυχώμεθα, ἐπ' ἐλπίδι τ' δόξης τ' θεοῦ, οὐ μόνον ἢ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι, εἰδότες, ὅτι ἢ θλίψις ὑπομονῆν καταργάζεται, ἢ ἢ ὑπομονὴ δοκιμῆν, ἢ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἢ δὲ ἐλπίς οὐ καταχίνα. ὅτι ἢ ἀγάπη τ' θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου, τ' θεοῦ ἡμῶν.

I B

Ἐτὶ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὄντων ἡμῶν ἀδενῶν καὶ καιρῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. μολίς γὰρ ὑπὲρ δικαίου τίς ἀποθανεῖται, ὑπὲρ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τίς καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. Σωίσκοι δὲ πλὴν ἑαυτῶ ἀγάπῳ εἰς ἡμᾶς, ὁ θεός, ὅτι ἐτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, ΧΡΙΣΤΟΣ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῶν οὖν μάλλον δικαιοθέντες νῦν ἐν τῷ ἁίματι ἀντιπῶ, σωθῆσόμεθα δι' αὐτοῦ, ἀπ' ὅλης ὀργῆς. εἰ γὰρ

uificat mortuos, & uocat ea quæ nō sūt tāc̄s̄ sint, q̄ prater spem in spe credidit, se fore patrē multarū gentium, iuxta id quod dictū est, Sic erit semē tuū. ac nō infirmatus fide, haud cōfyderauit suū ipsius corpus, iā emortuū, cū centū fere nat⁹ esset ānos, nec emortuā uuluā Sara, uerū ad p̄missionē dei, nō h̄sitabat incredulitate, sed robustus factus est fide, dans gloriā deo. certa p̄suasione accepta, quod is q̄ promiserat, potēs esset & p̄stare. Quapropter teiā imputatū est illi ad iusticiā. Non scriptū est autē, p̄pter illū tantū, imputatū fuisse illi, sed etiā p̄pter nos, q̄bus imputabit, credentibus in eū, q̄ excitauit Iesum dñm nostrū a mortuis, q̄ traditus fuit p̄pter pctā nostra, & excitatus est p̄pter iustificationē nostri. Iustificati igit̄ ex fide, pacē habemus erga deum, p̄ dñm nostrū Iesum Christū, p̄ quē & contigit nobis, ut fide p̄duceremur i gratiā h̄ac, in qua stamus & gloriamur, in spe gloriæ dei. Nec id solū, uerū etiā gloriamur in afflictionibus, scientes q̄ afflictio patientiā pariat, patientia uero p̄bationē, p̄batio autē spem. Spes autē nō pudefacit, q̄ dilectio dei effusa sit i cordibus nostris, p̄ spiritū sc̄tm̄ q̄ datus est nobis. Christus em̄ cū adhuc essemus infirmi, iuxta temporis rationē, pro impijs mortuus ē. Nā uix pro iusto q̄s̄ morietur. Siquidem p̄ bono forsitan aliquis etiam mori sustinet. Commentat autem suam charitatem erga nos deus, q̄ cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iustificati, nunc in sanguine eius seruabimur p̄ eū ab ira. Nam si

V

Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν θεῷ
 θεῷ, διὰ τὸ θανάτου τοῦ ἰησοῦ αὐτοῦ, πολλοὶ μᾶλλον
 καταλλαγήντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ
 αὐτοῦ, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν
 θεῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ-
 ΣΤΟΥ, δι' οὗ ἡμῶν πᾶν καταλλάξιν ἐλάβο-
 μεν. διὰ τοῦτ', ὡς περὶ δι' ἐνός ἀνθρώπου ἢ
 ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ
 πᾶν ἁμαρτίαν ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάν-
 τας ἀνθρώπους ὁ θάνατος εἰσῆλθε, ἐφ' ὅτι πάν-
 τες ἥμαρτον. ἀλλὰ γὰρ νόμος ἁμαρτία ἦν ἐν
 κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἔλλογεται, μὴ ὄν-
 τος νόμου.

ΑΛΛ' ἡ βασιλεία τοῦ θανάτου ἀπὸ ἀδὰμ
 μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοῖς μὴ ἁμαρτήσαν-
 τας ἐπὶ θεῷ ὁμοιωματι φησὶ παραβάσεως
 Δ ἀδὰμ, ὃς ὅτι τύπος τῆς μέλλουσης. ἀλλ'
 οὐχ ὡς τὸ παράπωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρι-
 σμα. εἰ γὰρ θεῷ τῷ ἐνός παραπώματι ὅτι
 πολλοὶ ἀπέθανον, πολλοὶ μᾶλλον ἢ χάρις ἔ-
 θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῷ ἐνός ἀνθρώπου
 ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσ-
 σόνσε, καὶ ὡς δι' ἐνός ἁμαρτήσαντος, τὸ
 δῶρημα, τὸ μὲν ἂν κριμα δὲ ἐνός εἰς κατά-
 κριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπώ-
 μάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τῷ ἐνός
 παραπώματι, ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τὸ
 ἐνός, πολλοὶ μᾶλλον ὅτι τῷ πρῶσείαμ φησὶ χά-
 ριτος, καὶ φησὶ δωρεὰς φησὶ δικαιοσύνης λαμ-
 βάνοντες ἐν ζωῇ βασιλείουσι, διὰ τῷ ἐνός
 ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀρα οὕτως δι' ἐνός παρα-
 πώματι εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατά-
 κριμα, οὕτως ἐπὶ ἐνός δικαίωματι, εἰς
 πάντας ἀνθρώπους, εἰς δικαιοσύνην ζωῆς, ὡς περὶ
 γὰρ διὰ φησὶ παρακοῆς τῷ ἐνός ἀνθρώπου
 ἁμαρτωλοὶ καθεσθῆμεν ὅτι πολλοί, οὕτως
 ἐπὶ διὰ τὸ ὑπακοῆς τῷ ἐνός δικαιοὶ κατασα-
 θήσονται ὅτι πολλοί. νόμος δὲ παρεσθῆμεν,
 ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπωμα, οὗ ἔπειτα
 ρασίμ ἢ

Nam si cum inimici essemus, reconcilia-
 ti fuimus deo, per mortē filij eius, multo
 magis recōciliati seruabimur in uita ip-
 sius. Non solū autē hoc, uerū etiā gloriā/
 tes, in deo, per dominū nostrum Iesum
 Christum, per quem nunc reconciliatio-
 nē affecti sumus. Propterea, quē admo-
 dū ppter unū hoīem, peccatū in mūdū
 introijt, & propter peccatū mors, & sic
 in omnes homines mors peruasit, in eo
 quod omnes peccauimus. Usq; ad legē
 enim peccatum erat in mundo, porro
 peccatum non imputatur, cum non est
 lex. Imo regnauit mors ab Adam, usq;
 ad Moysen, in eos quoq; qui nō pecca-
 uerant, in similitudine transgressionis
 Adam, qui est forma futuri. At non ut
 peccatum, ita & donum. Nam si unius
 delicto, multi mortui sunt, multo magis
 gratia dei, & donum in gratia, quæ fuit
 unius hominis Iesu Christi, in multos
 exuberauit. Et non sicut per unum qui
 peccauerat, uenerat mors, ita donum.
 Nam iudicium quidem ex uno in con-
 demnationem, donum autem ex mul-
 tis delictis in iustificationem. Etenim si
 per unius delictum, mors regnauit per
 unum, multo magis ἢ, qui exuperantiā
 gratiæ & doni iusticiæ accipiunt, in uita
 regnant per unum Iesum Christū. Itaq;
 sicut p unius delictū, in oēs hoīes, ad cō-
 demnationem, ita & per unius iustifica-
 tionem, in omnes homines ad iustifica-
 tionem uitæ. Quemadmodū enim per
 inobedientiam unius hominis, pec-
 catores constituti fuimus multi, ita per
 obedientiam unius, iusti constituen-
 tur multi. Cæterum lex obiter subijt,
 ut abundaret delictū. Vbi uero exube-
 rauit

Marginal notes in Latin, partially illegible. Visible fragments include:
 uita...
 tã...
 se...
 quod...
 infirmis...
 ipsius...
 nar...
 re...
 in...
 de...
 op...
 Qu...
 tu...
 ce...
 sed...
 den...
 nob...
 ra...
 ca...
 e...
 ubi...
 in...
 or...
 tio...
 ratione...
 uide...
 ch...
 nobis...
 infir...
 pri...
 monetur...
 aliquis...
 dat...
 deus...
 res...
 Multo...
 sanguine...

νασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερίσσει δὲ ἡ χάρις,
ἵνα ὡσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ,
οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιο-
σύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τὸ ὅσον ἐροῦμεν, ἐπιμενόμεν τῇ ἁμαρτίᾳ,
ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ, μὴ γλύσιτω. οἵτινες ἀ-
πεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν
αὐτῇ; ἢ ἀγνοοῦτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς
ΧΡΙΣΤΟΝ ἸΗΣΟΥΝ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐβα-
πτίσθημεν, σωεῖσθαι ὅσον αὐτῷ διὰ τῆς βα-
πτίσματος, εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ ἡ γένηται
ΧΡΙΣΤΟΣ ἐκ νεκρῶν, διὰ τὸ δόξῃ τῆς πατρὸς,
οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς παρίστω-
μεν. εἰ δὲ σύμφυτοι εἰς ὄνομα τῷ ὁμοιωμά-
τι τῷ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ οὐ φθίνασάμε-
ως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ πα-
λαὸς ἡμῶν ἄνθρωπος ὁ σώματός ἐστιν ἁμαρτίας, ἵνα κα-
ταργηθῇ τὸ σῶμα φθίνασθαι ἁμαρτίας, τοῦ μὴ κέτι
δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθάν-
ων, δὲ δικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ
ἀπεθάνομεν σὺν ΧΡΙΣΤῳ, πῶς ζήσομεν, ὅτι
καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ
ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνα-
τος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει. ὁ γὰρ ἀπέθανε,
τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀπέθανεν ἐφ' ἅπασι, ὅτι ζῆ, ζῆ τῷ
θεῷ. οὕτως καὶ ἡμεῖς λογίζομε ἐαυτοὺς, νε-
κρούς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ
θεῷ, ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣῳ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Μὴ ὅσον βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ
θνητῷ ἡμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ
ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς, μὴδὲ παριστάνει-
τε τὰ μέλη ἡμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς
ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ἡμῶν, ὅπλα
δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ἡμῶν
οὐ κυριεύσει. οὐ γὰρ ἐσὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ
χάριμ. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν
ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριμ; μὴ γλύσιτω. οὐκ
οἶδατε, ὅτι ὅσοι παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους,
εἰς ὑπα

rauit peccatū. ibi magis exuberavit gra-
tia, ut quēadmodū regnauerat peccatū
in morte, sic & gratia regnaret p̄ iusticiā
in uitam aeternam, per Iesum Christum.

VI
Quid igit̄ dicem⁹? Manebim⁹ in pec-
cato, ut gratia abundet? Absit. Qui mor-
tui sum⁹ p̄ctō, quō post hac uiuemus in
eo? An ignoratis, q̄ quicumq; baptiza-
ti sumus in Christo Iesu, in morte eius
baptizati sumus? Sepulti igitur sumus
una cū illo p̄ baptisma, in morte, ut quē-
admodū excitat⁹ est Christ⁹ ex mortu-
is, p̄ gloriā patris, ita & nos in nouitate
uitæ ambulemus. Nā si in sititij facti su-
m⁹ illi, p̄ similitudinē mortis ei⁹, nimirū &
resurrectionis erimus, illud sciētes, quod
uetus ille noster homo cū illo crucifixus
est, ut aboleretur corpus peccati. ut post
hac nō seruiamus peccato. Eteim q̄ mor-
tuus est, iustificatus est a peccato. Qz si
mortui sumus cum Christo, credimus,
q̄ & uiuemus cū illo. Sciētes, q̄ Christ⁹
excitatus a mortuis, non amplius mori-
tur, mors illi nō ampli⁹ dominat. Nā qd̄
mortu⁹ fuit p̄ctō, mortu⁹ fuit semel, qd̄
aūt uiuit, uiuit deo. Ita & uos existimate
uos ipsos, mortuos quidē esse p̄ctō, uiuē-
tes aūt deo, in Christo Iesu dño nostro.
Ne regnet igitur peccatū in mortali ue-
stro corpore, ut obediatis illi, in cupidita-
tibus eius, neq; accommodetis mēbra ue-
stra, arma iniusticiæ peccato, sed accom-
modetis uosmetipsos deo, uelut ex mor-
tuis uiuētes, & membra uestra arma iu-
sticiæ deo. Peccatū em̄ uobis nō domia-
bit. Nō em̄ estis sub lege, sed sub gratia.
Quid igit̄? Peccabimus, q̄ non sumus
sub lege, sed sub gratia? Absit. An nesci-
tis, q̄ cui accommodatis uos ipsos seruos
ad obediē-

εἰς ὑπακοὴν, δούλοι ἐσε, ὧ ὑπακούετε, ἢ τῆ
 ἀμαρτίας, εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιο
 σωσίω; χάρις δὲ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἦτε δούλοι
 τοῦ ἁμαρτίας, ὑπακούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς
 τὸν παρὰ δόθητε τύπον διδάχης, ἐλευθέρω
 θέντες δὲ ἀπὸ τοῦ ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ
 δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀ
 σθένειαν τοῦ σαρκὸς ὑμῶν. ὡσαύτως γὰρ πα
 ρεσήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα τῆ ἀκαθαρ
 σίας, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως
 καὶ νῦν παρὰ σήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δού
 λα τῇ δικαιοσύνῃ, εἰς ἀγίασμόν. ὅτι γὰρ
 δούλοι ἦτε τοῦ ἁμαρτίας, ἐλευθέροι ἦτε τῇ
 δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε,
 εἰς οἷς νῦν ἐπαιχάζεσθε, τὸ ἵ ἐλθὲ ἐκεί
 νων θάνατος, κινῶ δὲ ἐλευθέρωθέντες ἀπὸ
 τοῦ ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τοῦ θεοῦ, ἔχε
 τε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγίασμόν, τὸ δὲ
 τέλος, ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀφύοντα τῆς
 ἀμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ
 αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κυρίῳ ἡμῶν.
 ἢ ὅσον ἐπε ἀδελφοί, γινώσκουσιν ὅτι νόμον
 λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου,
 εἰς ὅσον νόμον ζῆ, ἢ γὰρ ὑπανδρὸς γυνή,
 τοῦ ζῶντος ἀνδρὶ δέεται νόμος, ἐὰν δὲ
 ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήρηται ἀπὸ τοῦ νόμου
 τὸ ἀνδρὸς. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοι
 χαλῖς ἡμαρτίας, ἐὰν γῆται ἀνδρὶ ἐτέ
 ρῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρη ὄσιν ἀπὸ
 τοῦ νόμου, ἢ μὴ εἶναι ἀντιῶ μοιχαλίδας, γε
 νομῶν ἀνδρὶ ἐτέρῳ. ὡς τε ἀδελφοί μου καὶ
 ὑμεῖς ἐθανατώθητε τοῦ νόμου, διὰ τὸ σῶμα
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι
 ὑμᾶς ἐτέρῳ, τοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγεθέντι, ἵνα
 καρποφορήσωμεν τοῦ θεοῦ. ὅτι ἡμεῖς ἐν
 τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ
 διὰ τὸν νόμον ἐνεργήσαμεν ὡς καὶ μέλεισι ἡμῶν,
 εἰς τὸ καρποφορήσωμεν τοῦ θανάτου. κινῶ δὲ
 κατηρηθῆμεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόν
 τες ἐν

ad obedientiam, eius serui estis, cui obe
 ditis, siue peccati in mortem, siue obedi
 entia in iusticia. Gratia autē deo, quod
 fuistis serui peccati, sed obedistis ex cor
 de, in eā in quā traducti estis formā do
 ctrinae. Caeterū liberati a pctō, serui fa
 cti estis iusticiae. Humanū quiddā dico, p
 pter infirmitatē carnis uestrae. Quemad
 modum enim praebuistis mēbra uestra,
 serua immundiciae & iniquitati, in iniq
 tatem, sic & nunc praebete mēbra uestra
 iusticiae, in sanctificationem. Cum enim
 serui essetis peccati, liberi eratis iusticiae.
 Quem igitur fructum habebatis tūc in
 his, de quibus nūc erubescitis? Nam fin is
 illorū mors. Nūc ὅ liberi facti a pecca
 to, serui autē facti deo, habetis fructū ue
 strum, in sanctificationem, fructum au
 tem uitam aeternam. Etenim ^{in peccato} a
 menta peccati, mors, donum autem dei,
 uita aeterna, in Christo Iesu domino
 nostro.

VII

An ignoratis fratres (Sciētibus enim
 legem loquor) quod lex dominetur ho
 mini, quā diu uiuit? Nam uiro obnoxia
 mulier, uiuenti uiro alligata est per le
 gem, quod si mortuus fuerit uir, liberata
 est a lege uiri. Proinde uiuente uiro, ad
 altera iudicabitur, si cœperit altero uiro
 iungi. Sin autem mortuus fuerit uir, libe
 ra est a lege uiri, ut non sit adultera, si iū
 cta fuerit alteri uiro. Itaq; fratres mei,
 uos quoq; mortificati estis legi, per cor
 pus Christi, ut iungeremini alteri, ei qui
 a mortuis surrexit, ut fructificem⁹ deo.
 Cum enim essemus in carne, affectus
 peccatorū, q sunt p legē, operabantur in
 membris nostris ad fructificādū morti.
 Nunc autem liberati sumus a lege mor
 tui in

Epistola
 ratiōnem sibi magis
 in mente & gratia
 in uita uiam per
 Quid dicit? Man
 cato uerū abundet
 tuū sicut quō post
 eō. An ignoratis q
 in uita in Christo Iesu, nō
 baptizati sumus. Sepul
 crū in illo p baptizati in
 ad mortem cruciat⁹ est
 is p qd a patris, ita & nos
 aite aboleremus. Nā si
 m⁹ illi p iusticiā mortis ei⁹
 refurtectionis eius, illud
 uetus ille noster homo cū il
 lo est aboleretur corpus pec
 catorū sicut in peccato. Eten
 im uetus ille iusticius est a peccat
 o tūc in uita cum Christo, sicut
 & uiuentis cū illo. Sciētibus q
 uitas a mortuis, non ampli⁹
 u. uos illi nō ampli⁹ domini
 uos sicut pccatō, mortu⁹ fuit
 iū uita, uiuit deo. Ita & uos
 uos ipsos mortuos quidē ei⁹
 tes autē deo in Christo Iesu
 Nō negari igitur peccatū in
 stro corpore ut obediatis il
 libus eius, ne qd accomodat
 stra, arma iniusticiae peccat
 modetis uos in eis pccatō
 uis uiuētis, & membra i
 sticiae deo. Peccatū em̄ uob
 bit⁹. Nō em̄ estis sub lege
 Quid igitur? Peccatō in
 sub lege, sed sub gratia
 tis, q em̄ accomodat

τις ἢ ὡς καθήχόμεθα, ὡς τε δούλευμεν ὑμᾶς
 ἐν κοινότητι πνεύματος, ἢ ὡς παλαιότητι
 ἡρώματων. τί οὐκ ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁ-
 μαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ πλὴν ἁμαρτίαν
 οὐκ ἔγνωμεν, εἰ μὴ διὰ νόμου. τίς τε γὰρ ἐπί-
 θυμίαν οὐκ ἔδειξεν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγε, οὐκ
 ἐπιθυμήσα. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρ-
 τία διὰ τὸ ἐντολῆς, κατεργάσατο ἐν ἐμοὶ
 πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρ-
 τία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζω χωρὶς νόμου ποτέ.
 ἐλθούσης δὲ τοῦ ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέ-
 ζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ ἐνεβλήθη μοι τὸ
 ἐντολὴν ἢ εἰς ζωὴν, ἀπὸ τῆς θανάτου. ἡ δὲ ἁμαρ-
 τία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τὸ ἐντολῆς, ἔζηπά-
 τησέν με, ὡς δὲ ἄνθρωπος ἀπέκτανεν. ὡς τε ὁ μὲν
 νόμος ἁγίος, ὡς ἡ ἐντολή, ἁγία καὶ δικ-
 καία καὶ ἁγία. τὸ οὐκ ἀγαθόν, ἐμοὶ γένοι-
 νε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία
 ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τὸ ἀγαθὸν μοι, κα-
 τεργάζομένη θάνατον, ἵνα γένηται κατὰ
 ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία, διὰ τοῦ
 ἐντολῆς. οἶδα μὲν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευ-
 ματικός ἐστιν. ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπρα-
 μένος ὑπὲρ πλὴν ἁμαρτίαν. ὁ γὰρ κατεργά-
 ζομαι, οὐ γινώσκω. οὐ γὰρ ὁ θέλω, τοῦτο
 πράσσω, ἀλλ' ὁ μῖσῶ, τοῦτο ποίω. εἰ δὲ ὁ οὐ
 θέλω, ἴστω πρῶτον, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι κα-
 λός. κινῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐ-
 τόν, ἀλλ' ἡ οἰκῶσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα δὲ,
 ὅτι οὐκ οἰκῶ ἐν ἐμοὶ, τουτέστι ἐν τῇ σαρκί
 μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλω παράκατά μοι.
 τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐκ εὐρίσκω.
 οὐ γὰρ ὁ θέλω ποίω ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ οὐ θέ-
 λω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω
 ἐγὼ, τοῦτο ποίω, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζο-
 μαί αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκῶσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
 εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τὸ θέλωντι ἐμοὶ
 παρῆναι τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ δὲ κακόν παράκει-
 ται. σιωπῶ γὰρ τῷ νόμῳ τῷ θεοῦ κατὰ
 τὸν ἔσω

tui in q̄ detinebamur, ut seruiam⁹ in no-
 uitate spiritus, & non uetustate litterarū.
 Quid ergo dicemus? Lex peccatum est?
 Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi
 per legem. Nam & concupiscentiam nō
 nouissem, nisi lex dixisset, non concupi-
 sces. Sed occasione accepta, peccatū per
 præceptum, genuit in me omnē cōcupi-
 scentiā. Siq̄dē absq; lege, pctm̄ erat mor-
 tuū. Ego autē uiuebā sine lege quondā.
 Porro ueniēte mādato, peccatū reuixit,
 ego ὄ mortu⁹ sum. Et reptū ē, mādātū
 qđ institutū erat ad uitā, id mihi esse ad
 mortē. Nā pctm̄ occasiōe accepta p̄ præ-
 ceptū, decepit me, & p̄ illd' occidit. Itaq;
 lex ipsa qđ sancta, & mandatū sanctū
 & iustū & bonū. Ergo quod bonū erat,
 mihi factū est mors? Absit. Imo peccatū.
 Vt appareret peccatū, p̄ id, quod erat
 bonū, mihi gignere mortē, ut fieret ma-
 iorem in modū peccaminosum peccatū
 per præceptū. Scimus enim, qđ lex spiri-
 tualis est. Ego autem carnalis sum, uen-
 ditus sub peccatū. Quod enim ago, nō
 probo. Nō enim quod uolo, hoc facio,
 sed qđ odi, hoc ago. Si uero qđ non uo-
 lo, hoc facio, consentio legi, quod bona
 est. Nunc autem nō iam ego facio illud,
 sed inhabitās in me peccatū. Noui em̄,
 quod non habitat in me, hoc est in car-
 ne mea bonum. Nam uelle adest mihi,
 at facere bonum non reperio. Nō enim
 quod uolo, facio bonū, sed qđ non uolo
 malum, hoc ago. Porro si quod non uo-
 lo ego, hoc facio, non iam ego operor il-
 lud, sed inhabitans in me peccatum. Re-
 perio igitur legem uolenti mihi face-
 re bonum, qđ mihi malum adiunctum
 est. Delectat enim me lex dei, secundū
 internū

ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτορομ νόμον
 ἐν ᾧ ἦς μέλεσίμου, ἀντίτρατθόμουμ ἔφθ
 ἔφθμω τῷ νοός μου, καὶ ἀιχαλωτὶ ζοντά
 με ἔφθ νόμω ἡ ἁμαρτίας, ἔφθ ὄντι ἐν τοῖς
 μέλεσίμου. ταλάωωρ ἔφθ ἄνθρωπος,
 τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος ἡ θανά
 τῶς τοῦτῶς, εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ
 ΣΤΟΥ ἡ κυρίου ἡμῶν, ἄρα ὄω ἀντῶς ἐγὼ ἔφθ
 μὲν νότ δουλέω νόμω θεοῦ, τῆ δὲ σαρκὶ νό
 μω ἁμαρτίας. οὐδὲμ ἄρα νῦμ κατὰκριμα
 ἔφθ ἐν ΧΡΙΣΤΩ ἸΗΣΟΥ, μὴ κατὰ σάρκα πε
 ριπατοῦσμ, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ο γὰρ νό
 μος ἡ πνεύματος φθ ζῶης ἐν ΧΡΙΣΤΩ ἸΗ
 ΣΟΥ ἡλθ θέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρ
 τίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδάωτομ
 τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἡδένεια διὰ φθ σαρκός, ὁ θε
 ὶς τὸμ ἐαντω ἡ ὁρ πέμψας ἐν ὁμοιώματι
 σαρκός ἁμαρτίας, καὶ περι ἁμαρτίας, κα
 τέκρινε τὴν ἁμαρτίαν, ἐν τῆ σαρκί, ἵνα τὸ δι
 καίωμα τοῦ νόμου πληρωθῆ ἐν ὑμῖν, τοῖς
 μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσμ, ἀλλὰ κατὰ
 πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς
 σαρκός φρονοῦσμ. οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ ἡ
 πνεύματος. τὸ γὰρ φρόνημα φθ σαρ
 κός, θάνατ. τὸ ἡ φρόνημα ἡ πνεύματος,
 ζῶη καὶ εἰρήνη. διὸ τῶ φρόνημα φθ σαρκός
 ἐχθρα εἰς θεόν. τὸ γὰρ νόμω τοῦ θεοῦ ὄνχ
 ὑποτάσσεται, ὄν δὲ γὰρ δάωαται. οἱ δὲ ἐν
 σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι ὄν δάωαται. τμῆς
 δὲ ὄνκ ἐσὲ ἐν σαρκί, ἀλλ ἐν πνεύματι, εἴπθ
 πνεῦμα θεοῦ ὄικῆ ἐν ὑμῖν. εἰδέτις πνεῦ
 μα ΧΡΙΣΤΟΥ ὄνκ ἔχα, ὄντ. ὄνκ ἐσὶ ἀν
 τῶ. εἰ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα
 νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζῶης,
 διὰ δικαιοσύνη. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τῶ ἐγεί
 ραντος ἸΗΣΟΥ ἐκ νεκρῶν ὄικῆ ἐν ὑμῖν, ὁ
 ἐγείρας τὸμ ΧΡΙΣΤΟΝ ἐκ νεκρῶν, ζωοποι
 ἡσῆ ἡ τὰ θνήτῶ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοί
 κῶν ἀντω πνεῦμα ἐν ὑμῖν. ἄρα ὄω
 ἔδελφοί

internū hominem. Sed uideo aliam le
 gem in membris meis, rebellantem legi
 mētis meae, & captiuū reddentē me legi
 pcti, quæ est in mēbrismeis. Miser ego
 homo, quis me liberabit ex corpe mor
 tis hoc? Gratias ago deo, p Iesum Chri
 stum dominū nostrum. Itaq; idem ego
 mente quidem seruius legi dei, carne ue
 ro legi peccati. Nulla igitur nunc con
 demnatio, his qui sunt in Christo Iesu,
 qui non iuxta carnem ambulant, sed iu
 xta spiritū. Nam lex spūs uitæ in Chri
 sto Iesu, liberum me reddidit a iure pec
 cati & mortis. Etenim quod lex præsta
 re nō poterat, in quo imbecillis erat per
 carnem, deus proprio filio misso, in assi
 mulatione carnis peccati, & de peccato
 condemnauit peccatum, in carne, ut iu
 stificatio legis impleretur in nobis, qui
 non secundum carnem ambulamus, sed
 secundum spiritum. Nam qui carnales
 sunt, quæ carnis sunt cogitāt. Atqui spi
 rituales, quæ spiritus sunt. Nam pruden
 tia carnis, mors. prudentia uero spiritus,
 uita & pax. Propterea q; prudentia car
 nis, inimicitia est aduersus deū. nam le
 gi dei non subdit, siquidē ne potest qui
 dem. Qui uero in carne sunt, deo place
 re non possunt. Vos autem non estis in
 carne, sed in spiritu, siquidem spiritus dei
 habitat in uobis. Q; si q; spiritū Chri
 sti nō habet, hic nō est eius. Q; si Chri
 stus in uobis, corpus quidem mortuū
 est, propter pctm, spūs aut uita, propter
 iustificationē. Q; si spūs eius qui excita
 uit Iesum a mortuis, habitat in uobis, q
 excitauit Christū ex mortuis, uiuificabit
 & mortalia corpa uestra, propter inha
 bitantē ipsius spiritū in uobis. Proinde
 b fratres

VIII

in iudicio...
 Quibus...
 per legem...
 nouum...
 les. Sol...
 per...
 tem...
 nū...
 P...
 ego...
 qd...
 moti...
 cepi...
 lex...
 &...
 m...
 nū...
 bonū...
 et...
 itas...
 rodo...
 sed...
 lo...
 est...
 sed...
 quod...
 ne...
 at...
 quod...
 malum...
 lo...
 lud...
 perio...
 te...
 est...

ἀδελφοὶ ὁφθλέτη ἴσμεν, ὅτι τῆ σαρκί, τῷ κτλ
 σάρκα ζῶν. εἰ δὲ κτλ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀπ
 θνήσκειν, εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τῆ σώμα
 τος θανατῶτε, ζήσεθε. Ὅσοι δὲ πνεύματι δεῖ
 ἄγονται, οὗτοι εἰσι υἱοὶ δεῦ. οὐ δὲ ἐλάβετε πνεῦ
 μα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε
 πνεῦμα υἱοθεσίας, ᾧ ὡς κρίζομεν, ἀββὰ ὁ
 πατήρ. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυροῖ τῷ
 πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἴσμεν τέκνα δεῦ. εἰ δὲ
 τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν δεῦ,
 συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, ἕπερ συμ
 πάχομεν, ἵνα καὶ σωθῶμεθα. λογίζο
 μεθα γὰρ, ὅτι οὐκ ἔστι τὰ παθήματα τοῦ
 νῦν καιρῶ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξην ἀπ
 καλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἢ γὰρ ἀποκαταδο
 κία τῆ κτίσεως, τὴν ἀποκαλύψιμ τῶν ἡμῶν
 τῷ θεῷ ἀπεικάζεται. τῆ γὰρ ματαιότητι
 ἡ κτίσις ὑπετάσσεται, οὐκ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὴν
 ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ
 κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ φθι δουλείας
 φθι φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν φθι δόξης τῶν
 τέκνων τοῦ θεοῦ. οἶδαμεν γὰρ, ὅτι πᾶ
 σα ἡ κτίσις συσενάξει καὶ σωθῆναι ἄξει το
 νῦν, οὐ μόνον δε, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρ
 χὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς
 αὐτοὶ ᾧ ἑαυτῶν σενάζομεν, ἡγοθεσίαν ἀπεκ
 δεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τῆ σώματος
 ἡμῶν. τῆ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπίς
 δὲ ἐλεπομένη οὐκ ἔστι ἐλπίς. ὁ γὰρ βλέ
 πει τὴν, τί καὶ ἐλπίζει, εἰδὲ ὅτι βλέπομεν, ἐλ
 πίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεικδεχόμεθα.
 Ὡσαύτως ἡ τὸ πνεῦμα συναντίλαμβά
 νεται τὰς ἀδενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προ
 σβύζομεθα καθὸ δεῦ, οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐ
 τὸ πνεῦμα ὑπὲρ τῶν χάριτων ὑπὲρ ἡμῶν,
 σενάγοις ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρθινῶν τὰς καρ
 δίας, εἰδὲ τί εἰς φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι
 κτλ θεὸν ἐν τῶν χάριτων ὑπὲρ ἡμῶν, οἶδαμεν ἡ,
 ὅτι τὴν ἀπαρχὴν τῶν θεῶν πάντα σωεργεῖς
 ἀγαθῶν,

fratres. debitores sumus, nō carnī, ut se
 cundū carnē uiuamus. Nā si secundum
 carnē uiixeritis, moriemini. Q. si spiritu
 facta corporis mortificatis, uiuetis. Ete
 nim quicūq; spiritu dei ducunt, hi sunt
 filij dei. Nō em̄ accepistis spiritū seruitu
 tis itez ad timorē, sed accepistis spiritū
 adoptiōis, in q̄ clamamus, abba pater.
 Idē spūs testimoniū phibet una cū spi
 ritu nostro, q; simus filij dei. Q. si filij,
 igit' & hæredes. Hæredes quidē dei, co
 hæredes autē Christi. Siquidē sif cū eo pa
 timur, ut & una cū illo glorificemur. Nā
 reputo, nō esse pares afflictioēs p̄sentis
 t̄pis, ad gloriā quæ reuelabit in nos. Ete
 nim sollicita creaturæ expectatio, reue
 lationē filiorū dei expectat. Quippe ua
 nitati creatura subiacet, nō uolēs, sed p
 pter eū, q; subiecit illā in spe. Qm̄ & ipsa
 creatura liberabit a seruitute corruptio
 nis, in libertatē gl̄iæ filiorū dei. Scimus
 em̄, q; oīs creatura congemiscit, simulq;
 nobiscū parturit, usq; ad hoc tēpus. Nō
 solū autē illa, sed & ipsi, q; primitias spūs
 habēt, & nos ip̄i in nobis ipsis gemim⁹,
 adoptionē expectātes, redēptionē cor
 poris nostri. Siquidē spe seruati sumus,
 porro spes si uideat, non est spes. Eteni
 qd̄ uidit aliq; ut quid etiā sperat. Si ue
 ro, qd̄ nō uidem⁹, speramus, p̄ paciētīā
 expectam⁹. Cōsimiliter autē & spūs au
 xiliat infirmitatibus nostris. Siquidem
 hoc ip̄m, qd̄ oraturi sim⁹, ut oportet, nō
 nouim⁹, ueq; ipse spūs intercedit p̄ no
 bis, gemitib⁹ inenarrabilib⁹. At ille qui
 scrutat corda, nouit quis sit sensus spiri
 tus, quoniā secundum deum intercedit
 pro sanctis. Scimus autem, q; his qui di
 ligunt deum, oīa simul adiūmēto sūt in
 bonum

ἀγαθόν, τῆς κατὰ πρόθεσιν κλητοῦς οὐσίμ.
ὅτι οὗτος προέγνω, καὶ προώρισε, συμμόρφως
ἐν εἰκόνι τοῦ ἰησοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν
πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

κ β

οὗτος δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε,
καὶ οὗτος ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε,
οὗτος δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί ὁ
ἔροῦμι πρὸς ταῦτα; εἰ δὲ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν,
τίς κατ' ἡμῶν; ὅσγε τοῦ ἰδίου ἰησοῦ οὐκ ἐφεί-
σατ', ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρεδωκεν
αὐτὸν, ὡς οὐχὶ καὶ σὺ αὐτῷ τὰ πάντα
ἡμῖν χαρίζεται; τίς ἐγκαλέσει κατὰ
ἐλεκτῶν θεοῦ; θεὸς δὲ δικαίων, τίς δὲ κατὰ
κρίνων; ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ
καὶ ἐγερθεὶς, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς
καὶ ἰσχυρὰ ὑπὲρ ἡμῶν; τίς ἡμᾶς χω-
ρίσει ἀπὸ τοῦ ἀγαπῆσαι τοῦ θεοῦ; ὀλίφια; ἢ
σενωχωρία; ἢ δίωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνό-
της; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχη; καὶ ὡς γέ-
γραπτα, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην
τὴν ἡμέραν, ἐλογίζομεθα ὡς πρόσβατα σφα-
γῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πάνσιν ὑπερνικώμεν,
διὰ τὸ ἀγαπήσασθαι ἡμᾶς, πέπεσμαι ἢ,
ὅτι οὐτε θάνατος, οὐτε ζωὴ, οὐτε ἄγγελοι, οὐ-
τε ἀρχαί, οὐτε δυνάμεις, οὐτε ἑνεστώτα, οὐτε
μέλλοντα, οὐτε ὑψώματα, οὐτε βάθος, οὐτέ τις
κτίσις ἐτέρα, δυνίσσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ
τοῦ ἀγαπῆσαι τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣῳ
τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἀλήθειαν λέγω ἐν ΧΡΙ-
ΣΤῳ, ὃν φέυδομαι, συμμαρτυροῦσός μοι ἐν
σωτηρίᾳ μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι
λύπημοι ὄσι μεγάλα, καὶ ἀδιάληπτος ὁ δού-
νη τῆς καρδίας μου. ἠυχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐπὶ
ἀνάδεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ὑπὲρ πάντων
ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου, κατὰ
σάρκα, οἱ τινὲς εἰσὶν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ ἵσθη-
σία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθήκαι, καὶ ἡ νό-
μοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, αἱ ἐπαγγελίαι,
ὧν οἱ πατέρες, καὶ ὅς ὧν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, τὸ κῆ-
σάρκα, ὁ

bonū, his qui iuxta propositum uocati
sunt. Quoniā quos præsciuit, eosdē &
prædefiniuit, conformes imaginis filij
sui, ut ipse sit primogenitus inter multos
fratres. Porro quos prædefinierat, eosdē
& uocauit. Et quos uocauit, eos & iustifi-
cavit. Quos autē iustificauit, hos & glori-
ficauit. Quid igit dicem⁹ ad hæc? Si de⁹
pro nobis, q̄s cōtra nos? Qui proprio fi-
lio nō pepercit, sed pro nobis oībus tra-
didit illū, q̄ fieri potest, ut nō & cū eodē
oīa nobis donet? Quis intentabit crimi-
na aduersus electos dei? Deus est q̄ iu-
dicat. Quis ille, q̄ cōdēnet? Nū Christ⁹,
q̄ mortuus est, imo q̄ & suscitatus est, q̄
etiā est in dextera dei, qui etiā intercedit
pro nobis? Quis nos separabit a dilecti-
one dei? Num afflictio? num angustia?
num p̄secutio? num fames? num nudita-
s? num periculū? num gladius? Quē
admodū scriptū est, Propter te mortifi-
camur tota die, habiti sumus uelut oues
mactationis. Verū in his oībus superin-
cimus, p̄ eū q̄ dilexit nos. Nā mihi p̄sua-
sum habeo, q̄ neq; mors, neq; uita, ne-
q; angeli, neq; principat⁹, neq; potesta-
tes, neq; instātia, neq; futura, neq; altitu-
do, neq; profunditas, neq; ulla creatura
alia, poterit nos separe a dilectione dei,
quæ ē in Christo Iesu dño nostro. Ve
ritatē dico in Christo, nō mētor, attestā
te cōscientia mea, in spū sancto, q̄ dolor
mihi est magn⁹, & assidu⁹ cruciat⁹ cordi
meo. Optarim em̄ ego ipse, anathema
esse a Christo, p̄ fratribus meis, q̄ sūt co-
gnatī mei sc̄dm carnē, q̄ sūt israhelitæ, q̄
rū ē adoptio & gl̄ia, & testamēta, & legis
cōstitutio, & cult⁹ & p̄missiōes, q̄z sūt pa-
tres, & ἡ ex q̄b⁹ ē Christ⁹, c̄p̄tū attinet ad
b 2 carnem

IX

fratres dilectos sumus nōnes
candide uocamus. Nā in
carpe uiam moriemini. Qu
facta corpore mortificatis uo
nim quia ipse dei dicitur
filij dei. Nō enim accepit
tis neq; ad mortē. sed accepit
ad mortē in q̄ damamus, ab
Ide ipse est in omni phibet
tū nos. q̄ sumus filij dei.
ip̄s & uocatus. Heredes qu
fratres autē Christi. Si q̄s illi
timus. Nā cū illis gloriā
reputo. nō est p̄p̄s afflictio
tis, ad gloriā que reuoluit in
nim sollicita creatur expecta
latioe filioe dei expectat. Qu
nitati creatur libere nō uolū
ter eū, q̄ habet illi in spe. Qu
tatur liberatē a seruitute cor
in libertate gl̄ia filioe dei. Sc̄
q̄ oīs creatura congregat, sum
tūm p̄mittit, ut q̄ ad hoc tēp̄s
ū aut illa. sed & ip̄s, q̄ primiti
deus. Nō ip̄s in nobis ip̄s ge
uorione expectat, redēp̄o
oris nobis. Si quidē spe serua
orro ip̄s si uideat. non est ip̄s
q̄ uidet alios, ut quid etiā ip̄s
o. q̄d nō uidem⁹. speramus
expectam⁹. Cōsimiliter autē
uiliat infirmitatibus nostris
hoc ip̄m, q̄d oraturū sum⁹, ut
nouim⁹. neq; ip̄s ip̄s inter
bis gemit⁹ inenarrabilē
seruat. corda nouit quidē
tus, quoniā seruantem dicit
pro sanctis. Sumus autē q̄
ligunt deum. oīs sumus autē

σάρκα, ὃ ὦν ἐπὶ πάντων θεὸς ἐυλογητὸς
 εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. οὐχ οἶον δὲ, ὅτι
 κ ε ἐκπέπρωκεν ὁ λόγιος ἔθεός. οὐδὲ πάντες οἱ
 ἐξ Ἰσραὴλ, οὐδὲ Ἰσραήλ, οὐδὲ ὅτι εἰσὶ σπέρμα
 Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλὰ ὡς Ἰσαὰκ κλη-
 θήσεσθαι σοὶ σπέρμα, ἵσταί σοι, οὐτὰ τέκνα τῆς
 σαρκός, ταῦτα τέκνα ἔθεός, ἀλλὰ τὰ τέκνα
 φθὶ ἐπαγγελίας, λογίζετῃ εἰς σπέρμα, ἐπα-
 γγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν και-
 ρὸν τοῦτο ἑλεύσομαι, ἔσται τῆς σάρρα υἱός,
 οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ ἐξέκκαθ' ἐνός κοί-
 τῃ ἐχούσα, Ἰσαὰκ ἔσται πατὴρ ἡμῶν. μήπω
 γὰρ γεννηθέντων, μή δὲ πραξάντων τί ἄρα
 δοῦν ἢ κακόν, ἵνα ἢ κατ' ἐκλογὴν, τῷ θεῷ
 πρόσθετος μὲν, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τῆς κα-
 λοῦτος, ἐρρήθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων, ἀσλέυ-
 σα τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται, τὸν ἰα-
 κώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἰσαὰκ ἐμίσησα.

κ 5 τί οὖν ἐροῦμεν; μή ἀδικία παρὰ τῷ
 θεῷ; μή γλύσιον, τὸ γὰρ μωσῆ λέγει, ἐλεήσω ὁμ-
 ἄρ ἐλεῶ, καὶ οἰκτιρήσω ὁμ ἄρ οἰκτίρω. Ἄρα
 οὖν, οὐ ἔθέλοντος, οὐδὲ ἔχοντος, ἀλλὰ ἔ-
 ἰλεοῦτος θεός. λέγει δὲ ἡ γραφὴ τῷ φαραῶν.
 ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγαγάς, ὅπως εὐδεί-
 ξωμαι ἐν σοὶ πῶς δυνάμει μου, καὶ ὅπως δι-
 αγγελῆ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῆ.

κ 3 Ἄρα οὖν, ὃν θέλει ἐλεῶ, ὃν δὲ θέλει σκλη-
 ρῶσαι, ἐρεῖ οὖν μοι. τί ἐτί μέμφεται; τῷ
 γὰρ βουλήματι αὐτοῦ, τίς ἀνθέστηκε; μενοῦν-
 γε ἢ ἀνθρώπων, οὐ τίς ἐστι, ὃ ἀνταποκρινό-
 μενος τῷ θεῷ; μή ἐρεῖ τὸ πλάσμα, τῷ πλά-
 σαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει
 ἐξουσίαν ὁ κρῶμενος τῷ πλοῦ, ἐκ τῶν αὐ-
 τοῦ φεράματι ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν
 σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλω ὁ θε-
 ὸς εὐδείξασθαι πῶς ὀργὴν, ἔγνωσται τὸ
 δυνατὸν αὐτοῦ, ἢνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυ-
 μίᾳ, σκενὴ ὀργῆς κατῆρτίσμενά εἰς ἀπόλη-
 σιν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον φθὶ ἀσέβη-
 αὐτοῦ ἐπι-

carnem, qui est in omnibus deus laudan-
 dus in secula amen. Non autē tanquā ex-
 ciderit sermo dei. Non enim omnes qui
 sunt ex Israel, ἢ sūt Israel, neq; quod sūt
 semen Abraham, omnes filij, sed in Isaac
 nominabit tibi semē, hoc est, nō qui filij
 carnis, ἢ filij dei, sed qui sunt filij p̄mis-
 sionis, recensentur in semē. Promissio-
 nis enim sermo hic est. In tempore hoc
 ueniam, & erit Sarai filius. Non solum
 aut hoc, sed & Rebecca ex uno concepe-
 rat, Isaac patre nostro, nondū em̄ natis
 pueris, cum neq; boni quippiam fecis-
 sent, neq; mali, ut secundum electionem
 propositum dei maneret, non ex opib;,
 sed ex uocante, dictū est illi. Maior serui
 et minori. Sicut scriptū est. Iacob dilexi,
 Esau uero odio habui. Quid igitur di-
 cemus? Num iniusticia est apud deū?
 Absit. Nam Moysi dicit. Miserebor, cui-
 uiscunq; misereor, & cōmiserabor, quem-
 cunq; cōmiseror. Itaq; non uolentis est,
 neq; currentis, sed miserentis dei. Dicit
 em̄ scriptura Pharaoni. In hoc ipsum te
 excitauī, ut ostendā in te potentiā meā,
 & ut annūciēt nomē meū in tota terra,
 Itaq; cui uult miseretur, quē aut uult in-
 durat. Dices ergo mihi. Quid adhuc cō-
 querit? Nā uolūtati illius quis restitit?
 Atq; o homo, tu quis es, qui ex aduerso
 respondes deo? Nū dicet figmentum, ei
 qui se finxit, Cur me finxisti ad hūc mo-
 dū? An nō habet potestātē figulus luti,
 ut ex eadē massa, fingat aliud qdē uas
 in honorem, aliud uero in ignominiā?
 Quod si deus uolēs ostendere irā, & no-
 tam facere potentiam suam, tulit in mul-
 ta lōganimitate, uasa iræ, apparatus in in-
 teritū, & ut notas faceret diuicias gloriae
 suae

τουτέσι Χριστον κατάγαγεμ, ἢ τίς καὶ
 ταθήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέσι Χριστον
 ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεμ. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύσ
 σου ἐξ ἡμᾶ ὄζει ἐν τῷ σωματί σου. Ἐν τῇ
 καρδίᾳ σου. τουτέσι τὸ ζῆμα ἐστὶ πίσιως, ὁ
 κηρύσσων. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ
 σωματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πισεύσῃς
 ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἠγάγεμ
 ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται
 εἰς δικαιοσύνην, σωματί δὲ ὁμολογῆται εἰς
 σωτηρίαν. λέγει ἡ γραφή, πᾶς ὁ πισεύων
 ἐσθ' αὐτῷ, οὐ καταχωθήσεται. οὐ γὰρ ὄζει δια
 σολὴ ἰουδαίου τὸ ἔθνος, ὁ γὰρ αὐτὸς κύ
 ριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπι
 καλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὁ ἐπινοῶν
 λέσκαται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

λ γ πῶς οὖν ἐπινοῶνται, εἰς ὃν οὐκ ἐπί
 σθουσαμ; πῶς δὲ πισεύσουσι, ὃν οὐκ ἤκουσαμ;
 πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς ὁ
 κηρύσσων, ἐὰν μὴ ἀποσταλλῶσι; καθὼς γέ
 γραφή, ὡς ἠκούσθη ὁ πόδις τῶν ἑναγγελι
 ζομένων εἰρηλῶν, τῶν ἑναγγελιζομένων τὰ
 ἄσπερα. ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαμ τῷ ἑνα
 γελίῳ. ἠσαίας γὰρ λέγει, κύριε τίς ἐπίσθουσε
 τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. ἀρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς. ἡ δὲ
 ἀκοὴ διὰ ζήματός θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ
 ἤκουσαμ; μενοῦνγε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξ
 ἤλθε ὁ φθόγγος αὐτῶν, Ἐἰς τὰ πέρατα τῆ
 οἰκουμένης τὰ ζήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω, μὴ
 οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος μωσῆς λέγει. Εἰ
 παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπὶ οὐκ ἔδνα, ἐπὶ ἔθνεσιν
 ἀσυνέτω παροργισθῶ ὑμᾶς, ἠσαίας δὲ ἀπο
 τολμα, καὶ λέγει. Ευρέθη ἡ ἐμὴ μὴ ζήτησις,
 ἐμφανὴς ἐβόμην τοῖς ἐμὴ μὴ ἐπερωτώσι.
 πρὸς δὲ τὸν Ἰσραήλ λέγει. Ὀλλω τὴν ἡμέραν
 ἐξέπετασα τὰς χεῖρας μου πρὸς λαὸν ἀπί
 στῶντα καὶ ἀντιλέγοντα. λέγω οὖν, μὴ
 ἀπόστατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτῶν; μὴ ἤρῳσι.
 καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος
 ἀβραάμ

Hoc est Christū ex alto deducere. Aut
 quis descēdet in abyssum? Hoc est Chri
 stum ex mortuis subducere. Sed quid
 dicit? Prope te uerbum est, in ore tuo, &
 in corde tuo. Hoc est, uerbū fidei, quod
 prædicamus. Nempe si confessus fueris
 in ore tuo, dominū Iesum, & credideris
 in corde tuo, q̄, deus illū excitauit a mor
 tuis, saluus eris. Corde enim creditur ad
 iusticiā, ore autē cōfessio fit ad salutē. Di
 cit em̄ scriptura. Omnis q̄ credit in illo,
 nō pudefiet. Nō em̄ est distinctio uel Iu
 daei, uel Græci. Nam idē; dominus om
 niū, diues in oēs inuocantes se. Omnis
 enim qui inuocauerit nomē domini, sal
 uabitur. Quomō igit̄ inuocabūt eū, in
 quē nō crediderūt? Quō autē credēt ei,
 de q̄ nō audierunt? Quō autē audiet̄ ab
 q̄ prædicat̄? Quō autē prædicabūt, nisi
 missi fuerint? Sicut scriptū est. Quæ speci
 osi, pedes annunciantīū pacem, annun
 tiantīū bona. At nō oēs obedierūt euā
 gelio. Esaias em̄ dicit. Dñe, quis credidit
 auditis nobis? Ergo fides ex auditu est,
 auditus autē p̄ uerbum dei. Sed dico, an
 nō audierunt? Atqui in omnē terrā exi
 uit sonus eorū, & in fines orbis terrarū
 uerba illorū. Sed dico. Nunquid non co
 gnouit israhel? Prim⁹ Moses dicit. Ego
 ad æmulationem prouocabo uos in nō
 gēte, in gente stulta ad iram cōmouebo
 uos. Esaias autē post hunc audet, & dicit.
 Inuentus fui his, q̄ me nō quærebāt, con
 spicius factus sum his, q̄ de me non in
 terrogabāt. Ad Israhel autē dicit. Toto
 die expandi man⁹ meas ad populū nō
 credentē, & cōtraditentē. Dico igitur. XI
 Num repulit deus populū suum? Ab
 sit. Nam & ego israhelita sum, ex semine
 Abrahæ

ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ ἀπόστατο ὁ
 θεὸς τὸν λαὸν αὐτῶν, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἶδα
 πρὶν ἡλίαν τί λέγῃ ἢ γράψῃ; ὡς ἐντυγχάνει
 τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ λέγωμ. κύριε, τοὺς
 προσφύτας σου ἀπέκταναν, καὶ τὰ θυσιαστή-
 ριά σου κατέσκαψαν, καὶ ὠνόμαζον τὸν
 ἑαυτοῦ θεὸν, καὶ οὐκ ἐπίστατον ἦν ψυχῶν μου.
 ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ ῥηματισμὸς; κατέλιπον ἑμαυ-
 τῷ ἐπισημασίαν ἀνδραγαθίας, οἵτινες οὐκ ἔκαμ-
 ψαν γόνυ τῆ βαάλ. οὕτως οὖν ἐν τῷ θεῷ
 καὶ ἐπὶ λαῶν, λαμβάνει κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέ-
 γεν. εἰ δὲ χάρις τί, οὐκ ἔστι δὲ ἔργον. ἐπεὶ ἡ χά-
 ρις, οὐκ ἔστι γίνεσθαι χάρις. εἰ δὲ ἔργον, οὐκ
 ἔστι χάρις. ἐπεὶ δὲ ἔργον, οὐκ ἔστι χάρις.
 τί οὖν; ὁ ἐπισημασίαν ἰσραήλ, ἵνα οὐκ ἐπέ-
 λησεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ
 ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγραπται. ἐδῶκεν αὐ-
 τῷ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀνάμνησιν, ὁφθαλμοὺς
 τοὺς μὴ βλέπεσθαι, καὶ ὠταὶ τοὺς μὴ ἀκούειν, ἕως
 ὅτι σήμερον ἡμέρας, καὶ δαβὶδ λέγει. γεννη-
 θήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς
 θήραν. ἐἴς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδο-
 μα αὐτῶν, σκοπιὸν ἰδίωσάν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ-
 τῶν τοὺς μὴ βλέπεσθαι, ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐ-
 τῶν δια-
 σωθήσονται. λέγει οὖν, μὴ ἐπίσταν
 ἵνα σώσῃσιν, μὴ γλύψῃσιν. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν πα-
 ραπέταται ἡ σωτηρία τῶν ἔθνων, εἰς δὲ πα-
 ρακλήσασα αὐτοὺς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐ-
 τῶν πλοῦτος κόσμου, ἐπὶ τὸ ἦν τῆμα αὐτῶν
 πλοῦτος ἔθνων, πόση μάλλον τὸ πλήρω-
 μα αὐτῶν. ἡμεῖς γὰρ λέγομεν τῶν ἔθνων,
 ἐφ' ὅσον μὲν εἰμι ἐπὶ ἔθνων ἀπόστολος, πλὴν
 διακονίαν μεθ' ὁδοῦ, εἰπὼς παρακλήσω,
 μετὰ πλὴν σώσεια, ἐπὶ σώσεια ἑαυτῶν. εἰ δὲ
 ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴν κόσμου, τίς ἡ
 πρόσκλησις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπί-
 στία ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, καὶ εἰ ἡ εἰς ἁγία,
 καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δὲ τινες ἦν κλάδων ἐξ
 ἐκλάσασθαι, οἱ δὲ ἀρχιέλαιον ὡς ἐνεκεν-
 τῆς ἰσραήλ

Abrahæ, tribus Beniamin. Non repulit
 deus populū suū, quē ante cognouerat.
 An nescitis in Elia, quid dicat scriptura?
 Quō interpellat apud deū, aduersus Is-
 rahel, dicens: Dñe, prophetas tuos occi-
 derunt, & altaria tua subruerunt, & ego
 relictus fui solus, & quærūt animā meā.
 Sed quid dicit ei diuinū respōsum? Re-
 liqui mihi ipsi septē milia uirorū, q non
 inflexerunt genu imagini Baal. Sic igi-
 tur & in hoc tēpore, reliquiæ secundum
 electionē gratiæ fuerūt. Quod si p gratiā,
 nō iā ex opibus. Quandoquidē gratia,
 iam nō est gratia. Sin ex opibus, non iā
 est gratia. Quādoquē op⁹, iā nō ē op⁹.
 Quid igit? Qd quærīt Israhel, hoc nō af-
 secut⁹ est. Sed electio cōsecuta est. Reliq-
 uo excæcati sunt. Quēadmodū scriptū
 est. Dedit eis deus spiritū cōpunctiōis,
 oculos ut nō uideāt, & aures ut nō audi-
 ant, usq; ad hodiernū diē. Et Dauid di-
 cit. Fiat mēsa illorū in laqueū, & in capti-
 onē, & in offendiculū, & in retributionē
 ipsis. Obtenebrent⁹ oculi eorū, ut nō ui-
 deant, & tergū illoꝝ semp incurua. Dico
 igit. Num sic lapsi sūt, ut cōciderint? Ab-
 sit. Sed p illorū delictū, sal⁹ gētib⁹, i hoc
 ut eos ad æmulādū puocaret. Quod si deli-
 ctū illorū, diuitiæ sunt mūdi, & diminu-
 tio illoꝝ, diuitiæ gētīū, qnto magis pleni-
 tudo illoꝝ. Vobis em̄ dico gētib⁹, qten⁹
 ego qdē sū apłs gentiū, ministeriū meū
 glifico, si q mō ad æmulandū puocē, car-
 nē meā, & saluos reddā nōnullos ex il-
 lis. Nā si reiectio illoꝝ, ē recōciliatio mū-
 di, q erit assūptio, nisi uita ex mortuis?
 Quod si primitiæ sctæ, sctā ē & massa. Et si
 radix sctā, scti erūt & rami. Quod si nōnul-
 li rami defracti sūt, tuꝝ o cū eēs oleaster,
 b 4 infitus

Hoc est dicitur ex alio de libro
 quis dicitur in abysso...
 sum et natus subdicitur...
 dicitur: Propter uerbum est in...
 in corde uoluit esse, uerbo...
 praxianus: tempe si confite...
 in ore tuo domini Iesum, & in...
 in corde tuo dicit illi ex...
 uis saluans. Corde enim...
 iustitia ore autem confitio fit...
 est in scriptura. Omnis q...
 no uoluit. No enim est dicitur...
 dicitur in Genesi. Nam id est...
 tuus dicitur in ois inuocant...
 enim qui inuocant nomen...
 uoluit. Quomodo igit inuocabi-
 que nō crediderunt? Quomodo...
 de q nō audierunt? Quomodo...
 praxianus: Quomodo autem praxia...
 illi fuerunt? Sic scripta est: Qu...
 proles annuntiaui pacem an-
 nū bona. At nō oēs obedierūt...
 lo. Elias em̄ dicit. Dñe, quis o-
 dicit nobis? Ergo fides ex aude
 dicitur aut q uerbum dei. Sed...
 audierunt? At qui in omnē...
 in finis orbis...
 uerba illorū. Sed dico. Num...
 praxianus: Praxianus? Moyses...
 ad æmulationem prouocabo...
 gētū in gente stulta ad im...
 uos. Elias aut post hunc au-
 Inuenit sui his q me nō...
 spicatus factus sum his q...
 interrogabāt. Ad Israhel autē...
 die expandi man⁹ meas...
 credente, & cōtradicente...
 Num repulit deus populū...
 sit. Nam & ego uoluit...

τριόδης ἢ ἀντὶς, καὶ συγκοινωνός, ἢ ἕξι
 ζης καὶ ἢ πῶς ἰσραὴλ ἐλάϊα ἐγγύου.
 μὴ κατακαυχῶ ἢ κλάδωμ. εἰ δὲ κατακαυ
 χᾶσαι, οὐ σὺ πλὴν ἕξιζαμ βασάζεις, ἀλλ' ἢ ἕξιζα
 σέ. ἐρεῖς οὖν, ἢ ἐκλάδισαμ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ
 ἐγκεντρίθω, καλῶς, τῆ ἀπιστίας ἢ ἐκλάδισαμ
 σαμ, σὺ δὲ πῶς ἐσκησας, μὴ ὑψιλοφρονας, ἀλ
 λά φοβοῦ. εἰ δ' ὁ θεὸς ἢ κατὰ φύσιν κλά
 δωμ οὐκ ἐφείσατ, μή πως οὐδέ σὺ φείσετα.
 ἴδε οὖν ἢ κενότητα καὶ ἀποτομίαμ θεοῦ, ἐπι
 μῆν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαμ, ἐπὶ δὲ σέ,
 ἢ κενότητα, ἐὰν ἐπιμένῃς τῆ ἢ κενότητι. ἐπει
 καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ, καὶ ἐκείνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπι
 μένωσι τῆ ἀπιστίας, ἐγκεντρίθουσιν. Δυνα
 τὸς ἢ ἕξιζαμ ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι ἀντὶς.
 εἰ ἢ σὺ ἐκ τ' κατὰ φύσιν ἢ ἐκκόπησῃ ἀγριε
 λαίου, ἢ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίδης εἰς καλι
 λιέλαιον, πόσω μᾶλλον οὗτοι κατὰ φύσιν
 λ * ἐγκεντρίθουσιν τῆ ἰδία ἐλαία; οὐ γὰρ
 δέλω ἢ μάς ἀγνοεῖμ ἀδελφοὶ τὸ μυστήριον
 τοῦτο, ἵνα μὴ ἢτε παρ' ἐαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι
 πῶρως ἀπὸ μέρους ἢ ἰσραὴλ γέγονεμ,
 ἢ ἕξιζαμ δὲ πλὴν ἢ ἕξιζαμ ἐθνώμ εἰσέλθη, καὶ
 οὕτως πᾶς ἰσραὴλ σωθήσεται. καθὼς γέγρα
 πῆσται. ἢ ἕξιζαμ ἐκ σίμων ὁ ἕξιζαμ, ἢ ἀποστρέ
 ψα ἀσεβείας ἀπὸ ἰακώβ, καὶ ἢ ἕξιζαμ ἀντὶς ἢ
 παρ' ἐμοῦ δ' ἰσραὴλ, ὅτι ἢ ἀφέλωμα τὰς
 ἢ ἀμαρτίας ἀντὶς. κατὰ μὲν δὲ ἢ ἕξιζαμ ἕξι
 θροὶ δὲ ἢ μάς, κατὰ δὲ ἐκλογίην, ἀγαπητοὶ
 δὲ τῶν πατέρων. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χα
 ρίσματα, καὶ ἢ κλήσις τῶν θεοῦ. ὡς γὰρ
 καὶ ἢ μάς ποτε, ἢ παθήσατε ἢ θεῶν, νῦν δὲ
 ἢ ἕξιζαμ τῆ τούτων ἀπαθείας, οὕτως ἢ οὐ
 τοὶ νῦν ἢ παθήσατε ἢ ἕξιζαμ ἐλεεί,
 ἵνα καὶ ἢ ἕξιζαμ ἐλεηθῶσι. σωθήσεται γὰρ ὁ
 θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπαθείαν, ἵνα τοὺς
 λ β πάντας ἐλεήσῃ. ὁ βᾶδος πλούτου
 καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξήρη
 νητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξήρητοι
 σοὶ αὐτοῖς

insit⁹ fuisti illis, & confors radicis, & prin
 guedinis oleæ fact⁹ es, ne glieris aduer
 sus ramos, q^d si gliaris, non tu radicē por
 tas, sed radix te. Dices igit^r, defracti sunt
 rami, ut ego insererer. Bene dicis, p^r incre
 dilitatē defracti sūt, tu uero fide cōstiti
 sti. Ne efferaris animo, sed timeas. Nā
 si deus naturalib⁹ ramis non pepcit. Vi
 de ne q̄ fiat, ut nec tibi parcat. Ecce igitur
 bonitatē & s̄aueritatē dei, in eos qdē, q
 ceciderunt, s̄aueritatē, in te uero bonita
 tem, si permāseris in bonitate. Quoniā
 & tu excideris, & illi porro, si nō pmanse
 rint in incredulitate, inserent^r. Potest em̄
 deus denuo inferere illos. Etem̄ si ex na
 turali exect⁹ es oleastro, & præter natu
 rā insit⁹ es in uerā oleam, quāto magis
 hi, qui naturales sunt, inserent^r propriæ
 oleæ. Nō em̄ uolo uos ignorare fratres
 mysteriū hoc, ut non sitis apud uosmet
 ipsos prudentes, quod excacatio ex par
 te, Israheli accidit, donec plenitudo gen
 tiū aduenerit, & sic tot⁹ Israhel saluabit^r.
 Sicut scriptū est. Adueniet ex Sion is q
 liberat, & auertet impietates a Iacob. Et
 hoc illis a me, pfectū testamētū, cū ab
 tulero pctā illorū. Secūdū euāgeliū qdē,
 inimici propter uos, secūdū electionē
 aūt, dilecti ppter patres. Nā dona qdē
 & uocatio dei, eiusmodi sūt, ut eorū illū
 pœnitere nō possit. Quēadmodū em̄ &
 uos qndā increduli fuistis deo, nūc autē
 misericordiā estis cōsecuti, p illorū incre
 dilitatē, sic & isti nūc increduli facti sūt,
 p uestri misericordiā, ut & ipsi misERICOR
 diā cōsequant^r. Cōclufit em̄ deus oēs in
 icredulitatē, ut oīm misereret^r. O pfūdi
 tatē diuitiarū, & sapiæ, & cognitiois dei.
 Q^d inscrutabilia sūt iudicia ei⁹, & imp
 uestigabiles

σο. αὐτὸ δὲ αὐτῶν. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτῶν ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῶν, ἵνα ἀνταποδοθῆσεται αὐτῶν; ὅτι ἦν αὐτῶν, ἵνα αὐτοῦ, ἵνα εἰς αὐτὸν τὰ πάντα αὐτῶν ἢ ὁ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμὴν.

μ παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τῶν δεκτικῶν τοῦ θεοῦ, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν, θυσίαν ζῶσαν, ἀγίαν, ἐυάρεσον τοῦ θεοῦ, πλὴν λογικῶν λατρίων ὑμῶν. ἵνα μὴ σχηματίζετε τοῦ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαίνωσιν τοῦ νοῦ ὑμῶν, εἰς ὃ λογικὰ ζῆτε ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὅ ἁγαθόν, ἢ ἐυάρεσον ἢ τέλειον.

μ α λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ ἰσοσμοιοι, παντὶ τοῦ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖτε, παρὰ τὸ θεοφρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖτε, εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκαστὸς ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

μ β καθάπερ γὰρ ἐνὶ σώματι μέλη πολλά ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ πλὴν αὐτῶν ἔχει προῖξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σώματι ἐσμὲν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεὶς, ἀλλήλων μέλη. ἔχοντες δὲ χάρισμα κατα τὴν χάριν πλὴν λαθίσαν ἢ ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητεία, κατὰ τὴν ἀναλογία τῆς πίστεως. εἴτε διακονία, ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλησίᾳ, ὁ μεταδιδόνς, ἐν ἀσπότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν αὐτοῦ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι. ἢ ἀγάπην ἀνυπόκριτον, ἀποσυνοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τοῦ ἀγαθοῦ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόσοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προκείμενοι, τῇ αὐτοῦ ἢ μὴ ὁ κνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, κυρία δ' ἐλευνότες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομείνοντες, τῇ προσβολῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις ἄλλων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοζενίαν διώκοντες, εὐλογεῖτε τὸν δῶκοντα ὑμᾶς, ἐυλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρετε μετὰ χαίρόντων

uestigabiles uia eius. Quis em̄ cognouit mentē dñi? Aut quis illius cōsiliij particeps fuit? Aut qs prior dedit illi, & retribuet ei? Quoniā ex illo, & p̄ illū, & in illū oīa. Ipsi gloria, in saec̄la saec̄lor̄ amē.

XII

Adhortor aut̄ uos fratres, p̄ misericordias dei, ut praebeat̄is corpa uestra, hostiā uiuentē, sanctā, acceptā deo, rationalem cultū uestrū. Et ne configuremini saeculo huic, sed transformemini p̄ renouationē mēt̄is uestrae, ut p̄bet̄is quae sit uolūtas dei, & accepta, & p̄fecta. Dico aut̄ p̄ gratiā, quae data est mihi, cui libet uersanti inter uos, ne qs arroganter de se sentiat, supra q̄ oportet de se sentire, sed ita sentiat, ut modestus sit & sobrius, unicuiq; ut deus partitus est mensurā fidei. Quēadmodū em̄ in uno corpore mēbra multa habem⁹, mēbra uero oīa, nō eūdē habēt actū, sic multi unū corpus sum⁹ in Christo, singuli aut̄, aliq̄ aliorū mēbra. Sed habentes dona iuxta gratiā datā nobis uaria. Siue p̄phetiā, iuxta portionē fidei. Siue ministeriū, in ministerio. Siue qui docet, in doctrina. Siue q̄ exhortat̄, in exhortatiōe. Qui impertit, in simplicitate. Qui praest, in diligētia. Qui miseretur, in hilaritate. Dilectio nō simulata, odio p̄sequētes quod malū est, adhærentes ei, quod bonū est, per fraternam charitatē, ad mutuo uos diligendos propensi, honore alius aliū praeedentes, diligētia non pigri, spiritu feruētēs, domino seruiētes, spe gaudētēs, per tribulationem patientes, oratiōi instantes, necessitatibus sanctorū cōmunicantes, hospitalitatē sectantes. Bñ loq̄mini de ijs, q̄ uos insectant̄, bñ loq̄mini in q̄, & ne male precemini. Gaudete cū gaudentibus

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
in illis illis. & conseruatis
gubernatis facti? es ne p̄
ius rami, si gl̄ians, non
tas, locutione. Dico igit̄
rami, ut p̄fereret. Bene
dulciter dicit̄, si uos
fi. Ne cōtrariis animo, sed
si deus uoluit? rami non
de ne q̄ fuerit uos ubi p̄
bonitate. Si fecerit de
causam, seu ueritate in
tam in p̄malis in bonitate.
& in ueritate. & illi p̄
tine in inuoluntate. in
deus de uo m̄tere illis. Est
turali exet? es oleum. & p̄
ta in illis? es in uera oleum, quā
hi, qui naturales sunt, in
pleat. Nō em̄ uos ignora
n̄tēti hoc, ut non sit apud
los prudentes quod euacuat
Virgili accidet, donec p̄
aduenit & sic tot̄ Virgili
in scriptū est. Aduenit ex
era. & auertit impietates a
e illis a me p̄fectū testamē
leto p̄ illis. Secū dū euē
nima p̄pter uos secundū
aut̄, dicit̄ p̄pter patres. Nō
& uocatio dei, eiusmodi sit
p̄mittere nō possit. Quē
nos q̄ndā increduli fuisse
miserentia estis cōseruati
dulcitate. Sic & illi nō
p̄ uel in misericordia ut
dū cōsequant̄. Cōdicit̄
incredulitate, ut oīm
tate diuinitate. & sapie
Q̄ in scripta ab illis

χαρδόντων, καὶ κλαίει μετὰ κλαόντων, τὸ
 αὐτόεις ἀλλήλους φρονεῖντες, μὴ τὰ ὑψιλά
 φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς σωμαπα
 γόμνιοι, μὴ γίνεσθαι φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς,
 μηδενὶ κακὸν ἀντικακῶ ἀπ' ἐδ' ὄντες, προ
 νοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώ
 πων. εἰ δ' ὡς αὐτὸν τὸ ἴδιον μετὰ πάντων
 ἀνθρώπων εἰρηνέοντες, μὴ ἑαυτοὺς ἐκδι
 κοῦντες ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότι τόσον τῆ ὁρ
 γῆ γέγραπται. ἐμοὶ ἐκδίκησθε, ἐγὼ ἀν
 ταποδώσω, λέγει κύριος, εἰ μὴ ἔχω πενήτω
 θρῶος σου, φώμιζε αὐτόν, τὸ ἴδιον ἔσθ' ἵνα
 θρακας πυρὸς σωρεύσης ἐπὶ τῆ κεφαλῇ αὐτοῦ.
 μὴ νικῶ ὑπὲρ τῶ κακῶ, ἀλλὰ νίκη ἐν τῷ ἀγα
 θῷ, τὸ κακὸν. Πᾶσα ψυχὴ δ' ἐξουσίας
 ὑπερχούσας ὑποτασσέσθω, ὅτι γὰρ ὁ δὲ ἐξ
 ουσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ, αὐτὸ δ' οὐσα ἐξουσία,
 ὑπὸ θεοῦ τεταγμένα ἵσθ' ὡς οὗ ἀντίτα
 σόμενοι, τῆ ἐξουσία, τῆ τῶ θεοῦ δ' ἱαταγῆ
 ἀνθέσκηται. οὐδ' ἀνθεσκότες, ἑαυτοῖς κρι
 μα λήφονται. οὐδ' ἀρχόντες, ὅτι εἰσὶ φόβος
 τῶ ἀγαθῷ ἐργῶν, ἀλλὰ τῶ κακῷ. Δέ
 λας δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγα
 θὸν ποιεῖν, καὶ ἐξίς ἐπανομὸς ἐξ αὐτῆς. δεῖ δ'
 δ' ἱάκονος ἐστὶ σοὶ, εἰς τὸ ἀγαθόν. εἰ μὴ δὲ τὸ κα
 κὸν ποιῆς, φοβῶ. ὅτι γὰρ εἰ καὶ τὴν μάχαιραν
 φορῶ. δεῖ γὰρ δ' ἱάκονος ὄσθ' ἐκδίκος εἰς ὅς
 τὴν τῶ τὸ κακὸν πράσσοντι, διὸ ἀνάγκη ὑπο
 τάσασθαι, ὅτι μόνον διὰ τὴν ὁργὴν, ἀλλὰ καὶ
 διὰ τὴν σωείδησιν. διατῶ το ἴδιον φόβους
 τελεῖτε, ἀφ' ἑσθ' οὐδ' εἰσὶμ, εἰς αὐτὸ τῶ
 προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶ
 σίτας ὀφθαλάς, τῶ τὸν φόβον, τὸν φό
 βον. τῶ τὸ τέλος, τῶ τὸν φόβον, τὸν
 φόβον, τῶ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν. μηδενὶ μη
 δὲμ ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους,
 ἔσθ' ἀγαπᾶν τὸν ἑταῖρον, νόμον πεπλήρω
 κεν. τὸ ὅτι μοιχέυσης, ὅτι φονεύσης, ὅτι κλέ
 ψης, ὅτι ψευδομαρτυρήσης, ὅτι ἐπιιδυμήσης,
 καὶ εἰ

μ γ

μ δ

gaudentibus, & flete cū flentibus, eodē
 animo aliī in alios affecti, nō arrogāter
 de uobis ip̄s sentietēs, sed hūilibus uos
 accōmodantes. Ne sitis prudētes, apud
 uosmetip̄os, nemini malū p̄ malo red
 dentes. Prouide parātes honesta in cō
 spectu omniū hominū. si fieri pōt, quan
 tū in uobis est, cū oibus hoibus in pa
 ce uiuentes, nō uosmetip̄os ulciscētes di
 lecti, sed date locū iræ. Scriptū est em̄,
 Mihī ultio, ego rependam, dicit dñs. Si
 igit̄ esurit inimicus tuus, pasce illū. Hoc
 enim si feceris, carbones ignis coacerua
 bis in caput illius. Ne uincaris a malo,
 imo uince in bono malū. Ois anima
 p̄tātib⁹ excellētib⁹ subdita sit. Nō em̄ ē
 ptās, nisi a deo, q̄ uero sūt ptātes, a deo
 ordinatæ sūt. Itaq; q̄squis resistit p̄tāi,
 dei ordinatiōi resistit. Qui aut̄ restiterit,
 sibiip̄s iudiciū accipiēt. Nā principes,
 nō terrori sūt bñ agētib⁹, sed male. Vis
 aut̄ non timere potestātē? Quod bonū
 est facito, & habebis laudem ex illa. Dei
 em̄ minister est tibi in bonū. Qd' si fece
 ris, id quod malū est, time. Non em̄ fru
 stra gladiū gestat. Nā dei minister est,
 tibi ultor ad irā, ei q̄ qd' malū est fecerit.
 Quapropter oportet esse subditū, non
 solū propter irā, uerū etiā propter con
 scientiam. Propter hoc em̄ & uestigalia
 soluitis. Siquidē ministri dei sūt, in hoc
 ipsum incubentes. Reddite igit̄ oibus,
 quod debetur. cui uestigal, uestigal. cui
 tributū, tributū. cui timorem, timorem.
 cui honorē, honorē. Nemini qcq; debe
 atis, nisi hoc, ut inuicē diligatis. Nā q̄ di
 ligit alterū, legē expleuit. Si q̄ de illa, Nō
 adulteraberis, nō occides, nō furaberis,
 nō falsū testimoniū dices, nō cōcupisces,
 & si qd'

XIII

καὶ εἴ τις ἐτέρα ἐντολή, ἢ τούτων θεὸς λό-
 γος ἀνακεφαλαιοῦται, ἢ θεὸς ἀγαπήσεις
 τὸν πλησίον σου ὡς εαυτόν. ἢ ἀγάπη θεὸς
 πλησίον κακὸν ὄνκ ἐξάγει. πλήρωμα οὖν
 νόμου ἢ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἶδότες τὸν καιρὸν,
 ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἡδὴ δὲ ὑπνοῦ ἐγρηθῆναι.
 νῦν γὰρ ἐγνήτῳ ἡμῶν ἢ σωτηρία, ἢ ὅτε
 ἐπιτεύσαμεν. ἢ νῦν προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα
 ἠγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τῶν σκό-
 τῶν, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τῆς φωτός.
 ὡς ἢ ἡμέρα ἐυχνημόνως περὶ πατρίσωμεν.
 μὴ κώμοις, ἢ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελ-
 γείαις, μὴ ἐρίδι ἢ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε
 τὸν κνέριον ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

καὶ ἐν σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιᾶτε
 εἰς ἐπιθυμία, τὸν δὲ ἀδενούωτα τῆ πίστεως,
 προσλαμβάνετε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλο-
 γισμῶν. οὐ μὲν πίστεως φαγῶν πάντα, ὃ
 ἢ ἀδενῶν, λάχανα ἐδίει. ὃ ἐδίει, τὸν μὴ
 ἐδίοντα μὴ ζήουθενείτω, καὶ ὃ μὴ ἐδίει,
 τὸν ἐδίοντα μὴ κρινέτω. ὃ δὲος γὰρ ἐν-
 τὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὃ κρινῶν ἀλλό-
 τριον οἰκέτω, τῷ ἰδίῳ κυρίῳ σῆκε, ἢ πί-
 πῃ, σαθρήσεια δέ, δυνάτος γὰρ ἔστιν ὃ δέος
 εἴσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέρα παρ' ἡμέ-
 ραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσα ἡμέρα. εἰς ἢ
 θεὸς ἰδίῳ νοὶ πληροφρείδω. ὃ φρονῶν πῶ
 ἡμέρα, κυρίῳ φρονῶ. ἢ ὃ μὴ φρονῶν τῷ ἡμέ-
 ραν, κυρίῳ ὄφρονῶ. ὃ ἐδίει κυρίῳ ἐδίει, ἐν-
 χαρισί δὲ θεὸς δέος. ἢ ὃ μὴ ἐδίει, κυρίῳ ὄνκ
 ἐδίει, καὶ ἐνχαρισεῖ θεὸς θεῶν. οὐδεὶς γὰρ
 ἡμῶν ἐαν θεὸς ζῆ, ἢ οὐδεὶς ἐαυτῶ ἀποθνήσκει.

εἴαντε γὰρ ζῶμεν, θεὸς κυρίῳ ζῶμεν, εἴαντε
 ἀποθνήσκωμεν, θεὸς κυρίῳ ἀποθνήσκωμεν.
 εἴαντε οὖν ζῶμεν, εἴαντε ἀποθνήσκωμεν, τῷ
 κυρίῳ ἐσμεν. εἰς τοῦτο γὰρ ΧΡΙΣΤΟΣ καὶ
 ἀπέθανε, ἢ ἀνέστη, καὶ ἀνέστη, ἵνα καὶ νε-
 κρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις
 τὸν ἀδελφόν σου, ἢ καὶ σὺ, τί ζήουθενεῖς τὸν
 ἀδελφόν

& si quod aliud præceptū, in hoc sermo-
 ne sūmatim cōprehendit. Nempe dili-
 ges proximum tuū sicut teipsum. Dilectio,
 proximo, malum nō operat. Plenitudo
 itaq; legis, dilectio. Et hoc cū sciatis tem-
 pus, quod tempestiuū est, nos iā a som-
 no expergisci. Nunc em̄ ppius adest no-
 bis salus, q̄ tum, cū credebamus. Nox
 pgressa est, dies aut̄ appropinquat. Ab-
 ijciam⁹ igit̄ opa tenebrarū, & induamur
 arma lucis. tanq̄ in die cōposite ambu-
 lem⁹. nō comestationib⁹ & ebrietatib⁹,
 nō cubilib⁹ ac lasciujijs, nō cōtentione &
 æmulatione, sed induamini dñm Iesum
 Christū, & carnis curā ne agatis ad con-
 cupiscētijs. Porro eū q̄ infirmat̄ fide,
 assumite, nō ad dijudicatiōes disceptati-
 onū. Ali⁹ qd̄ credit uescendū esse q̄bus
 libet. Alius aut̄ q̄ infirm⁹ est, holerib⁹ ue-
 scit. Qui uescit, nō uescētē ne despiciat.
 Et q̄ nō uescit, uescētē ne iudicet. Deus
 em̄ illū assumpsit. Tu qs es, q̄ iudicas de
 alieno famulo? Proprio dño, stat aut̄ ca-
 dit. fulciēt̄ aut̄ ut stet. Potēs em̄ ē de⁹ ef-
 ficere ut stet. Ali⁹ qd̄ iudicat diē ad diē,
 alius aut̄ iudicat oēm diē. Vnicuiq; sua
 mēs satisfaciāt. Qui curat diē, dño curat.
 Et q̄ nō curat diē, dño nō curat. Qui ue-
 scit, dño uescit, gratias enim agit deo, &
 q̄ nō uescit, dño non uescitur, & gratias
 agit deo. Null⁹ em̄ nostrū sibi ipsi uiuit,
 & nullus sibi ipsi morit̄. Nam & si uiui-
 mus, domiūo uiuimus, & si morimur,
 domiūo morimur. Siue igitur uiuamus,
 siue moriamur, domini sumus. In hoc
 enim Christus & mortuus est, & resurre-
 xit, & reuixit, ut mortuis & uiuentibus
 dominetur. Tu uero cur iudicas fra-
 trem tuum? Aut etiam tu, cur despicias
 fratrem

XIII

gandum. N. Hec cū hinc
 animo deo affecti, nō
 de uobis affecti, sed
 accōmōdatis. Ne sitis
 uoluntatis nō nisi
 delectes. N. Hec pariter
 spectu omni hominū. si
 in uobis. cū uobis
 de uobis nō uoluntatis
 delectes. sed de uobis
 in. Scrip-
 Min. ego rependam
 qd̄ est in uobis. nō
 enim in uobis. carbonem
 bis in caput illius. Ne
 in uobis in bono. Qu-
 reatib⁹ excellētib⁹
 nō nisi a deo. q̄ uobis
 uoluntatis. sed q̄ uobis
 uoluntatis. Qu aut̄
 uoluntatis. Nā pri-
 moti sibi dñi agētib⁹. sed
 nō timere possunt. Quod
 nō & habebis laudem ex
 dñi est tibi in bono. Qu-
 quod aliū est, time. Nō
 gloriā gestat. Nā dei
 uoluntatis. ei q̄ qd̄ mali
 oportet esse. sed
 uoluntatis. Propter hoc em̄
 uoluntatis. Siquidē mīnistrū
 uoluntatis. Redd-
 uoluntatis. cui uectig-
 tributū. tributū. cui timor
 cui honorē. honorē. Nō
 atis. nisi hoc animū
 legit alteri lege. explēt
 adulterabens. nō occidit
 nō fallit. uoluntatis

ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παρασυσόμεθα τῷ
βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται ἦ. ζῶ ἐγὼ
λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψα πᾶν γόνυ. Ἐ
πᾶσα γλῶσσα δὴξομολογήσεται τῷ θεῷ.
Ἄρα οὐκ ἕκαστος ἡμῶν πορὶ ἑαυτῷ λόγον δώ/
σαι τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν,
ἀλλὰ ἑαυτοὺς κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι
προδοκίμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκανδαλοῦ.

οἶδα Ἐπέπισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ,
ὅτι οὐδὲν κοινὸν δὶαυτοῦ, ἐμὴ τῷ λογιζο
μένῳ τί κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

Εἰ δὲ διὰ βρώμα ὁ ἀδελφός σου λυπᾶ
ται, οὐκ ἐστὶ κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς, μὴ
τῷ βρώματί σου ἐκένωσ ἀπόλλυς, ὅπερ ὁ
Χριστός ἀπέθανε. μὴ βλασφημῆσθω οὐκ
ἡμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ βρωσὶς καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη
καὶ εἰρήνη καὶ χάρις, ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ
γὰρ ἐν τούτοις δουλεύει τῷ Χριστῷ, ἐνά
ρξος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.
Ἄρα οὐκ τὰ τῆς εἰρήνης δῖώκωμεν, καὶ τὰ τῆ
δοκίμοις, τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἐνεκεν βρώ
ματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα
μὴ καθαρά, ἀλλὰ κακόν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ
διὰ προσκόμματος, ἐδίοντι. καλὸν τὸ μὴ
φαγεῖν κρέα, μηδὲ πίεσθαι οἶνον, μηδὲ ἐμῶ δ
ἀδελφός σου προσκόπη, ἢ σκανδαλίζεσθαι
ἢ ἀδενεῖ. σὺ τίς τῶν ἔχων; κατὰ σαυτὸν ἔχε
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων
ἑαυτὸν, ἐμῶ δόκιμάς. ὁ δὲ διὰ κρινόμενος
ἐὰν φάγη, κατακένεσθαι, ὅτι οὐκ ἐκ πίσε
ως, πᾶν δὲ οὐκ ἐκ πίσεως, ἁμαρτία ἐστίν.
οφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δῖωτοὶ, τὰ ἀδενεῖ/
ματα ἢ τὰ ἀδωάτων βασάζειν, καὶ μὴ ἑαυ
τοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος δὲ ἡμῶν τῷ πλησίον
ἀρεσκέτω, εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς ἀλλήλους.
καὶ γὰρ ὁ Χριστός οὐχ ἑαυτῷ ἠρέσκει. ἀλλ/
καθὼς γέγραπται. οἱ ὄνθε ἴσμοι ἢ ὄνθ
δίζόντων σε, ἐπέπισον ἐπ' ἐμέ. ὅσα γὰρ
προεγράφη.

fratrem tuum? Omnes enim statuemur apud
tribunal Christi. Scriptum est enim. Vivo
ego dicit dominus, Mihi flectet omne genu,
& omnis lingua confitebitur deo. Igitur
unusquisque nostrum de seipso ratione red
det deo. Ne post hac igitur alius alium iu
dicemus, uerum illud iudicate magis, ne of
fendiculum ponatur fratri, aut lapsus occa
sio. Noui siquidem, & persuasum habeo, in
domino Iesu, nihil esse commune pro se, nisi ei qui
existimat aliquid esse commune, illi commune
est. Quod si propter esum frater tuus contri
stat, non iam secundum charitatem ambulas.
Ne esu tuo illum perdas, pro quo Christus
mortuus est. Ne uestrum igitur bonum, homi
num maledictionis sit obnoxium. Non enim est
regnum dei, esus & potus, sed iusticia, &
pax, & gaudium, in spiritu sancto. Etenim
qui in his seruit Christo, acceptus est deo,
& probatus hominibus. Itaque quae pacis sunt,
sectemur, & quae aedificationis, alius erga
alium. Ne cibi causa, destruas opus dei. Omnia
quidem pura, sed malum est homini, qui pro
offendiculum uescitur. Bonum est non edere car
nes, neque bibere uinum, neque quicquid, in quo
frater tuus incipit, aut offendit, aut in
firmat. Tu fidem habes? Apud te ipsum
habe coram deo. Beatus qui non iudicat seipsum,
in eo quod probat. At qui diiudicat, si ede
rit, condemnatus est, quoniam non edit ex
fide. Porro quicquid ex fide non est, pec
catum est. Debemus autem nos qui XV
potentes sumus, infirmitates impoten
tium portare, ac non placere nobis ipsis:
Nam unusquisque nostrum proximo pla
ceat, in bonum, ad aedificationem. Etenim
Christus non placuit sibi ipsi, sed quem
admodum scriptum est. Opprobria oppro
bratum tibi, inciderunt in me. Nam quaecumque
ante

μ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τοῦ ὑπομονῆς, καὶ τοῦ παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τοῦ ὑπομονῆς, καὶ τοῦ παρακλήσεως, ἀφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ φρονηθῆν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ σώματι δοξάζητε τὸν θεόν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνετε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς, εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ Χριστὸν Ἰησοῦν Διάκονον γενεῆσιν περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας, ἃς ἔδωκεν ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο ὁμομολογήσομαι σοὶ ἐν ἔθνεσι, καὶ τοῦ θεοῦ ὀνόματι σου ψάλλω. καὶ πάλιν λέγει· εὐφρανθήτε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν· ἀνῆτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί, καὶ πάλιν Ἠσαΐας λέγει· ἔσα ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσοῦ, καὶ ὁ ἀνίσταμενος ἄρχων ἐθνῶν, ἐπ' αὐτοῦ ἔθνη ἐλπίουσιν. ὁ δὲ θεὸς τοῦ ἐλπίδος, πληρώσας ἡμᾶς πάσης χάριτος καὶ ἐνδοξίας, ἐν τοῦ πνεύματος εἰς τὸ πνεῦμα ἡμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δωάματι πνεύματος ἁγίου. ἐπέψισμαί με ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περιεῖ ἡμῶν, ὅτι ἐν αὐτοῖς μεσοὶ ἐσὲ ἀγαθοσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως. Δωάμενοι καὶ ἄλλοις νοουθετήμ. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ἡμῶν ἀδελφοί ἀπὸ μέγιστος, ὡς ἐπειναμίμνησκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς εἶνα μὲ λειτουργῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰ ἔθνη, ἵερωστρογούτων δ' ἐναγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ ἡμῶν εὐπροσδεκτῆ, ἡ γὰρ ἀσμενὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ἐχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλῆναι τί ἔω

ante sunt scripta, in nostram doctrinā praescripta sunt, ut per patientiā & consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientiā & consolationis, det vobis idem mutuo inter vos sentire, secundū Iesum Christum, ut unanimiter, in uno ore, glorificetis deū, & patrē domini nostri Iesu Christi. Quapropter assumite vos inuicem, quemadmodum & Christus assumpsit nos, in gloriā dei. Dico autem Iesum Christum, ministrū fuisse circumcisionis, pro veritate dei, ad confirmandas promissiones patrum, In hoc autem, ut gentes pro misericordia glorificēt deum. Sicut scriptum est. Propter hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo psallam. Et rursus dicit. Gaudete gentes cum populo eius. Et rursus. Laudate dominū omnes gentes, & collaudate eum omnes populi. Et rursus Esaias dicit. Erit radix Iesse, & qui exurgit ad imperandum gentibus, in eo gentes sperabunt. Deus autē spei, impleat vos omni gaudio & pace, in credendo in hoc, ut exuberetis in spe, in potentia spiritus sancti. Persuasum enim habeo fratres mei, & ipse ego de vobis, & ipsi pleni estis bonitate, impleti omni scientia, ualentes & alios admonere. Audacius autem scripsi vobis fratres, ex parte ueluti commonefaciens uos, propter gratiam quæ data est mihi a deo, in hoc ut sim minister Christi in gentes, ad ministrans euangelium dei, ut fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriationem in Christo Iesu, in his quæ ad deum pertinent. Nō enim ausim loqui

c quicquid

fratres in omnes gentes
 epistolam scripsi
 ego dico. Mihi flectit
 & omnia ista confirmavit
 uelut scriptura de seipso
 det deo in hoc hac ipse
 dicitur. uelut iudicare
 sententiam prout frater
 suo. Noui uero, & spiritualiter
 dno Iesu nullo esse communi
 euilium aliqd esse commune
 est. Quia prope eum frater
 fiat. non in locum dicitur
 Ne elio illi pdeas pro
 momo. Et Ne uelut ipse
 ai male dicitur sit obsequium
 regnum dei eius & potus
 & gaudium in spiritu sancto
 in his scribitur. Camilo acceptus
 uobis hominibus. Itaq; que
 tenet & que edificatiois alio
 Ne ubi causa destruas op
 de pona. sed malum est homi
 niali uelut. Bonu est uo
 neq; bibere uinum. neq; que
 neq; ut impingit aut off
 mat. Tu ubi habes? Aude
 abe cura deo. Buis q no
 ne eo quod pbat. Et qui
 te condemnatus est, quoniam
 ide. Porro quicquid ex
 carum est. Debemus
 potentes sumus, infirm
 tum portare ac non p
 Nam unusquisq; pro
 ceat in bonu. ad edificatio
 Christus non pbat
 admodu scriptu est. Qu
 bratiu tibi uelut dicitur.

Τὴν ὁμοίαν καὶ ἡγάσατο ΧΡΙΣΤΟΣ Δι' ἐμοῦ, εἰς
 ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει καὶ
 μείωσιν καὶ περάτωσιν, ἐν δυνάμει πνεύματος
 θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλου μέγιστον
 καὶ Ἰλλυρικῶν, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον καὶ
 ΧΡΙΣΤΟΙ. οὕτως ἡ ^{πορῶ} οὐλοτιμὸς μονομὸς εὐαγγελί-
 λίζου, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη ΧΡΙΣΤΟΣ, ἵνα
 μή ἐπὶ ἄλλο τριῶν θεμελίον δοκοῦμαι, ἀλλὰ
 καθὼς γέγραπται, οἱ οὐκ ἀνηγγέλκοντες ἄνθρωποι,
 οὐ φωνή, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασιν ὁμήσουσι, διὸ ἐ-
 νεκοπέδωμαι τὰ πολλὰ καὶ ἔλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
 νωὶ δὲ μικρῆτι τόπω ἐχωρῶ, ἐν τῆσι κλίμα-
 σὶ τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχωρῶ, τὴν ἔλθεῖν
 πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν ποι-
 ρεύωμαι, εἰς πῶσάν τινα, ἐλενύσομαι πρὸς
 ὑμᾶς, ἐλπίζω γὰρ Δία πορθήσασθαι, θεάσασθαι
 ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι
 ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλη-
 ρώσω. νωὶ δὲ πορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ Δια-
 κωνῶν τοῖς ἀγίοις. ἐυδοκῶ γὰρ μακε-
 δονία καὶ ἀχαΐα, κοινωσίαν ἵνα ποιήσασθαι
 εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἀγίων τῶν ἐν Ἱερου-
 σαλὴμ. ἐυδοκῶ γὰρ καὶ ὁφείλεται ἀυτῶν
 εἰσὶν. εἰ γὰρ τῶν πνευματικῶν ἀυτῶν ἐκοι-
 νῶσασθαι τὰ ἔθνη, ὁφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκί-
 κῆσιν λυτῶσθαι ἀυτοῖς, τοῦτο οὐκ ἐπι-
 τελέσας, καὶ σφραγισάμενοι ἀυτοῖς τὸν
 καρπὸν τοῦτο, ἀπελενύσομαι δι' ὑμῶν εἰς
 πῶσάν τινα, διὸ δὲ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς
 ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελί-
 ού τῶν ΧΡΙΣΤΟΙ ἐλενύσομαι. παρακα-
 λῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί. διὰ τὴν κυρίου ἡμῶν
 ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ
 πνεύματος, συναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς
 προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, πρὸς τὸν θεόν, ἵνα
 εὐδοῶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ,
 καὶ ἵνα ἡ Διάκονία μου ἢ Ἱερουσαλὴμ ἐν
 πρόσδεκτος γίνηται τοῖς ἀγίοις, ἵνα ἐν
 χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματος
 θεοῦ

ἰεὶς

quicquid eorum, quae non effecit Christus pro
 me, in obedientia gentium, uerbo & facto,
 in potentia signorum & prodigiorum, in potentia
 spiritus dei, ut ab Hierusalē & in circumiacen-
 tibus regionibus, usque ad Illyricum impleuerim
 euangelium Christi, ita uentus praedicare
 euangelium, non ubi nominatus erat Christus, ut
 ne super alienum fundamentum aedificarem, sed
 quemadmodum scriptum est. Quibus non
 est annuntiatum de eo, uidebunt, & qui
 non audierant, intelligent. Quapropter
 & impeditus sum saepe, quo minus ueni-
 rem ad uos. Nunc uero cum non amplius
 habeam locum in regionibus his, desiderium
 autem habeam ueniendi ad uos, multis iam
 annis, quando cum fuero profectus in Hi-
 spaniam, ueniam ad uos. Spero enim fore,
 ut istac iter faciens, uideam uos, & a uobis
 producar illuc, si uestra consuetudine prius
 ex parte fuero expletus. Nunc autem pro-
 ficiscor Hierusalem, ministrans sanctis.
 Visum est enim Macedoniae & Achaiae,
 communicationem aliquam facere, in paupe-
 res sanctos, qui sunt Hierusalem. Nam
 ita uisum est illis, & debitores illorum sunt.
 Etenim si spiritualia sua communicauerunt
 gentibus, debet & haec in carnalibus mi-
 nistrare illis. Hoc igitur ubi perfecero, &
 obsignauiero illis fructum hunc, reuertar
 per uos in Hispaniam. Scio namque, quod
 ubi uenero ad uos, in plenitudine bene-
 dictionis euangelij Christi uenturus sum.
 Obsecro autem uos fratres, per dominum
 nostrum Iesum Christum, & per dilectionem
 spiritus, ut me laborantē adiuuetis, in orati-
 onibus pro me ad deum, ut liberer ab incre-
 dulis in Iudaea, & ut ministerium meum, quod
 exhibebo in hierusalē, acceptum sit sanctis, ut
 in gaudio ueniam ad uos, per uoluntatem
 dei

θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς
 φησὶ εἰρήνη, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

σωίσθημι δὲ ὑμῶν φοίβην, πλὴν ἀδελφί-
 φων ἡμῶν, ὅσων Διάκονοι φησὶ ἐκκλησί-
 ας, φησὶ ἐν κερχεαῖς, ἵνα ἀντὶν προσδέξῃ-
 οθε ἐν κυρίῳ, ἀξίως πᾶν ἁγίῳ, καὶ παρ-
 σῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἄν ὑμῶν χεῖρ πρὸς ματῖ.
 καὶ ἡ αὕτη προσάτις πολλῶν ἐγενήθη,
 καὶ αὐτοῦ ἔμοῦ.

Ἀσάσαοδε πρίσκαρ καὶ ἀκύλαρ, τοὺς
 σωθῆναι μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἵτινες
 ὑπὲρ φησὶ ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν ἔραχλον
 ὑπέθηκαν. οἷς οὐκ ἐγὼ μόνον εὐχαριστῶ,
 ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι πᾶν ἔθνος, ὅτι
 πλὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαι. Ἀσάσαο-
 δε ἐπανετὸν τὸν ἀγαπκτόν μου, ὃς ἔστι
 ἀπαρχὴ φησὶ ἀχαΐας ἐν Χριστῷ. Ἀσάσαο-
 δε μαριὰμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡ-
 μᾶς. Ἀσάσαοδε ἀνδρόνικον καὶ ἰουλίαν,
 τοὺς συγγενῆς μου, καὶ συναρχμαλώτους
 μου, οἵτινες εἰσὶν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστό-
 λοις, οἱ καὶ πρὸ ἔμοῦ γεγονῆσαν ἐν Χρι-
 στῷ. Ἀσάσαοδε ἀμπλίαν τὸν ἀπαπκτόν
 μου ἐν κυρίῳ. Ἀσάσαοδε οὐρεβάνον, τὸν συ-
 νργόν ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ σάχω τὸν
 ἀγαπκτόν μου. Ἀσάσαοδε ἀπειλλῶν, τὸν
 λόκιμον ἐν Χριστῷ. Ἀσάσαοδε τοὺς ἐκ
 πᾶν Ἀριστοβούλου. Ἀσάσαοδε ἡρωδίουαν τὸν
 συγγενῆ μου, Ἀσάσαοδε τοὺς ἐκ πᾶν ναρ-
 κίσσους ὄντας ἐν κυρίῳ. Ἀσάσαοδε τρυ-
 φανῶν ὅτι εὐφώσαμ, τὰς κοπιώσας ἐν κυ-
 ρίῳ. Ἀσάσαοδε περσίδαν πλὴν ἀγαπκτινῶν, ἡ-
 τισ πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. Ἀσάσαοδε
 ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτόν ἐν κυρίῳ, ἡ τὴν μητέρα
 αὐτοῦ καὶ ἔμοῦ. Ἀσάσαοδε ἀσύκριτον,
 φλέγοντα, ἐρμᾶν, παρθεῶν, ἐρμῶν, καὶ τοὺς
 σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. Ἀσάσαοδε φιλό-
 λογον, καὶ ἰουλίαν, νιρέαν, ὅτι πλὴν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς
 πάντας

dei unaque uobiscum refocillet. Deus autem
 pacis, sit cum omnibus uobis. Amen.

Cōmendo autem uobis Phœben, so-
 rorem nostram, quæ est ministra eccle-
 siæ Cenchreenfis, ut illam suscipiatis in
 Christo, ita ut decet factos, & adfitis ei,
 in quocumque uobis eguerit negocio. Nā
 & hæc multis adfuit, & mihi ipsi. Salu-
 tate Priscam & Aquilam, adiutores me-
 os in Christo Iesu, qui pro anima mea
 suam ipsorum ceruicem supposuerunt.
 Quibus non ego solus gratias ago, sed
 & omnes ecclesiæ gentium, item quæ in
 domo illorum est congregationem. Sa-
 lutate Epænetum dilectum meum, qui
 est primitiæ Achaïæ in Christo. Saluta-
 te Mariam, quæ multum laborauit er-
 ga nos. Salutate Andronicum, & Iuniā,
 cognatos meos, & concaptiuos meos, qui
 sūt insignes inter apostolos, qui etiā an-
 te me fuerunt in Christo. Salutate Am-
 pliā dilectum meū in dño. Salutate Vr-
 banum, adiutorem meum in Christo,
 & Stachyn dilectum meum. Salutate
 Apellem, probatum in Christo. Saluta-
 te eos qui sunt ex Aristobuli familiaribus.
 Salutate Herodionem, cognatum
 meum. Salutate eos qui sunt ex Nar-
 cissi familiaribus, hos qui sunt in Chri-
 sto. Salutate Tryphænam & Trypho-
 sam, quæ laborant in domino. Saluta-
 te Persidem dilectam, quæ multum la-
 borauit in domino. Salutate Rufum,
 electū in domino, & matrē illius ac meā.
 Salutate Asyncritum Phlegontem, Er-
 mam, Patrobam, Mercurium, & qui
 cum his sunt fratres. Salutate Philolo-
 gum, & Iuliam, Nereum & sororem
 eius, & Olympam, & qui cum his sunt

XVI

c 2 omnes

πάντας ἁγίους. ἀπαύσασθε ἀλλήλους, ἐν
φιλήματι ἀγάπης. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκ
ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς
τὰς διχομασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ
τὴν διδασχίαν, ἢ ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιουῦντας,
ἐκκλινάτε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι, ἔρ-
κυσίω Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ὄνδουλεύοσιμ, ἀλλὰ
τῆ ἐκντῶ κοιλίᾳ, καὶ διὰ φιλίᾳ χριστολογίας, καὶ
εὐλογίας, ἔζηπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκά-
κων. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀεί-
κετο. χαίρω οὖν ὅτι ἐφ' ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμᾶς
σοφούς μου εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκράτους
δὲ εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ θεὸς φιλίᾳ εἰρήνης σωσί-
μα τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ἐν
τάξει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, μετ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμὸς
θεοῦ ὁ σωτὴρ μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰά-
σωμ, ἐκ σωσίμας, οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζ-
ομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρεστιος, ὁ χάρις τὴν
ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάιος
ὁ ξένος μου, ἐκ ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζ-
εται ὑμᾶς ἔραςος, ὁ οἰκονόμος φιλίᾳ πό-
λεως, ἐκ κοινῆς τοῦ ἀδελφός. Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάν-
των ὑμῶν, ἀμήν.

τῷ δὲ Λωαμλίῳ ἡμᾶς ἐκρίξα κατὰ τὸ
εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις
αἰώνιοις σεσηγημῶν, φανερωθέντος δὲ
νῦν, διὰ τῆς χάριτος προφητικῶν, κατ' ἐπι-
ταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πί-
σεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μό-
νον σοφῶς δεῖν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δό-
ξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Πρὸς τοὺς ῥωμαίους.

Ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ φοβῆς φιλίᾳ Δια-
κόνος φιλίᾳ ἐκ ἐκκλησίας.

omnes sanctos. Salutate uos inuicē, in
osculo sancto. Salutāt uos ecclesiae Chri-
sti. Obsecro autem uos fratres, ut consy-
deretis eos, qui dissidia & offensas, con-
tra doctrinam, quam uos didicistis gi-
gnunt, & declinetis ab illis. Nam q̄ eius-
modi sunt, domino Iesu Christo nō ser-
uiunt, sed suo uentri, & p̄ blandiloquen-
tiam, ac benedictiam, decipiunt corda
simplicium. Vestra enim obedientia ad
omnes permanauit. Gaudeo igitur sa-
ne de uobis. Sed uolo uos sapientes q̄-
dem esse ad bonū, synceros autē ad ma-
lum. Deus autē pacis conteret satanam
sub pedes uestros, breui. Gratia domini
nostri Iesu Christi, sit cum omnibus uo-
bis. Salutant uos Timotheus, coopera-
rius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipa-
ter, cognati mei. Saluto uos ego Teren-
tius, qui scripsi epistolā in domino. Sa-
lutat uos Gaius hospes meus, & eccle-
siae totius. Salutat uos Erastus, questor
ararius ciuitatis, & Quartus frater. Gra-
tia domini nostri iesu Christi, sit cū om-
nibus uobis, Amen.

Ei autē qui potens est nos cōfirmare se-
cundum Euangelium meum, & preco-
nium Iesu Christi, iuxta reuelationem
mysterij, temporibus aeternis taciti, ma-
nifestati uero nunc, & per scripturas p̄-
pheticas iuxta delegationē aeterni dei,
in obedientiam fidei, in omnes notifica-
ti, Soli sapienti deo, per Iesum Christū,
cui gloria in saecula, Amen.

Ad Romanos.

Missa fuit a Corintho per Phebē mi-
nistram Cechreensis ecclesiae.